

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy
pre 1. - 3. ročník
osobitnej školy pre telesne postihnutých

Schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky pod číslom 2400/2000-4
dňa 17. júla 2000 s platnosťou od 1. septembra 2000.

Slovenský jazyk a literatúra

Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry v osobitnej škole je základom celého vzdelávania a výchovy. Zvládnutie výchovno-vzdelávacích úloh slovenského jazyka a literatúry je predpokladom na splnenie úloh ostatných vyučovacích predmetov.

Cieľom vyučovania slovenského jazyka a literatúry v osobitnej škole je naučiť žiakov jednoducho a zrozumiteľne sa vyjadrovať ústnou a písomnou formou spisovného jazyka, utvoriť u všetkých žiakov návyk správneho hlasného čítania, naučiť ich rozumieť prečítanému textu, z väčšiny žiakov vychovať čitateľov a poslucháčov s kladným vzťahom k literatúre.

Vyučovanie slovenského jazyka a literatúry spája v sebe niekoľko zložiek, ktoré sa navzájom prelínajú a špecifickým spôsobom prispievajú k plneniu cieľov výchovy: rozvíjajú zmyslovú, emocionálnu, vôľovú a rozumovú stránku osobnosti dieťaťa, spoluutvárajú charakter žiaka a spolu s ostatnými predmetmi posilňujú výchovu k vlastenectvu.

V 1. až 3. ročníku sú zložkami slovenského jazyka a literatúry: jazyková výchova (rozvoj zmyslového vnímania a hovorenej reči, čítanie, písanie, literárna výchova), vecné učenie, prvky výtvarnej a prvky hudobnej výchovy.

Z celkového týždenného počtu hodín slovenského jazyka a literatúry sa jednotlivé zložky vyučujú takto:

Zložka

Ročník

	1.	2.	3.
Čítanie	4	5	5
Písanie	2	2	3
Vecné učenie	2	2	2
Prvky Hv	1	1	1
Prvky Vv	1	1	1
Spolu	10	11	12

Hlavnou úlohou **jazykovej výchovy** v 1. až 3. ročníku osobitnej školy je rozvíjať všetky zmysly žiakov, rozvíjať reč žiakov, privykať ich hovoriť spisovným jazykom, učiť ich vyjadrovať sa v krátkych a jednoduchých hovorených prejavoch, vytvárať základné zručnosti čítania a písania. Cieľom literárnej výchovy je vychovať pozorného detského poslucháča a čitateľa a prostredníctvom umeleckých diel detskej literatúry prispievať k rozvoju osobnosti postihnúť dieťaťa.

Cieľom **vecného učenia** je dať žiakom 1. až 3. ročníka vybrané základné poznatky o najbližšom okolí žiaka, o prírode a o našej spoločnosti.

Úlohou vecného učenia je sústavné pozorovanie školského prostredia žiaka, jeho najbližšieho okolia, prírodného a spoločenského diania a utváranie správnych predstáv, pomocou získavania nových poznatkov rozvíjať poznanie, reč, myslenie.

Prvky výtvarnej výchovy rozvíjajú estetické vzťahy žiakov ku skutočnosti, ich výtvarné zručnosti a grafický prejav.

Výchovno-vzdelávacie ciele prvkov výtvarnej výchovy vychádzajú z prirodzeného postoja dieťaťa k svetu, v ktorom sú spojené manuálne, poznávacie a estetické činnosti. Rozvíja sa zmyslová vnímavosť žiakov, cvičí sa pozornosť a postupným rozvíjaním grafických schopností sa utvárajú základy trvalého, esteticky citlivého vzťahu žiakov k okoliu, k predmetom dennej potreby a k výtvarnému umeniu.

Prvky hudobnej výchovy rozvíjajú sluchové vnímanie. Počúvaním a napodobňovaním jednoduchých melódií sa u žiaka prebúdzajú elementárny záujem o hudbu a o vlastný hudobný prejav.

Obsah slovenského jazyka a literatúry

1. ročník

(10 hodín týždenne, 330 hodín ročne)

Jazyková výchova

(6 hodín týždenne 198 hodín ročne)

a) Rozvoj zmyslového vnímania a hovorenej reči žiakov

Úlohou je spresňovať zmyslové vnímanie, rozvíjať ústne vyjadrovanie a kultúru reči žiakov.

Pozorovaním okolitej skutočnosti a jej znázornenia na obrázkoch žiaci poznávajú a pomenúvajú predmety a činnosti. Hrou a častými cvikmi sluchového vnímania sa zlepšuje schopnosť žiakov diferencovane vnímať zvuky. Žiaci poznávajú, pomenúvajú, porovnávajú a rozlišujú veľkosť, farbu, tvar, vôňu a chuť predmetov. Učia sa zameriavať svoju pozornosť podľa inštrukcie učiteľa postrehnúť rozdiely, zmeny, vzťahy a časovú následnosť.

Nacvičuje sa vyjadrovanie a výslovnosť žiakov. Od pomenovávania predmetov a javov sa prechádza k nácviku vecných formulácií, predovšetkým jednoduchých viet. Nacvičujú sa pozdravy, krátke oznámenia, vyjadrenie jednoduchej prosby, poďakovanie, ospravedlnenie.

Sústavne sa pestuje výslovnosť, dych, hlas detí. Prebúdza sa vlastné úsilie žiakov o zreteľnú, dobre zrozumiteľnú reč.

b) Základy čítania

Cieľom je postupne poznávať niektoré hlásky a príslušné písmená, čítať jednoslabičné a dvojslabičné slová.

Na začiatkové čítanie a na postupné osvojovanie čitateľských návykov treba pripravovať žiakov hrou a špeciálnymi cvičeniami. Rozvíja sa sluchové a zrakové vnímanie. Cvičí sa sledovanie obrázkov zľava doprava, orientácia v riadku.

Členenie krátkych viet na slová.

Sluchová analýza a syntéza slov.

Poznávanie samohlások a, e, i, o, u, y, a príslušných malých a veľkých písmen. Rozlišovanie krátkych a dlhých samohlások. Poznávanie a čítanie spoluhlások m, M, l, L, v, V, t, T, p, P, j, J. Nácvik čítania otvorených a zatvorených slabík s osvojovaným písmenom. Čítanie a výslovnosť mäkkých slabík le, li, te, ti, ne, ni, de, di.

Čítanie jednoslabičných, dvojslabičných a trojslabičných slov zložených najmä z otvorených slabík. Čítanie jednoduchých viet. Čítanie písaného písma.

Pri ťažkej poruche vo verbálnej zložke reči je možné v čítaní použiť pomôcky pre augmentatívnu a alternatívnu komunikáciu a čítať prostredníctvom nich.

c) Základy písania

Úlohou je rozvíjať psychomotorické schopnosti a jemnú pohybovú koordináciu potrebnú na vyučovanie písania. Vychádza sa z detských hier a motivovaných prípravných cvikov. Postupne sa zvyšujú nároky na presnosť vykonania.

Pri výcviku písania sa vytvárajú potrebné hygienické pracovné a estetické návyky. Žiaci sa učia správne zaobchádzať s písacími nástrojmi a materiálom a dbať na úhladnú úpravu.

Grafický záznam sa vhodne motivuje a sprevádza slovom. Určené cvičenia sa postupne rozvíjajú, opakujú a zdokonaľujú.

Výcvik písania:

Cviky na prípravné písanie nepodopretou rukou.

Správne držanie ruky - čmáranie rúdkou, kriedou, fixkou, progresom.

Dotyky, voľné čmáranie a krúženie, oblúky.

Nacvičuje sa držanie ceruzky pri písaní v liniatúre, prvky prvých písmen.

Využitie týchto prvkov na nácvik písania písmen. Písanie písmen, ktoré sa žiaci učia čítať. Písmená sa nacvičujú v poradí podľa postupu v čítaní. Písanie slabík a krátkych slov zložených z osvojených písmen. Prepis slabík a slov z tlačeného do písaného písma. Diktát písmen a slabík.

Pri výcviku písania telesne postihnutých žiakov, ktorí majú postihnuté hlavne horné končatiny, môže byť spomalené tempo, zvýšená unaviteľnosť, slabá stopa písacieho materiálu. V niektorých prípadoch je nutné začať nácvikom správneho úchopu písacieho nástroja, a základných grafomotorických zručností. Využívať uvoľňovacie cvičenia ako aj prácu s modelovacím materiálom na dôkladné uvoľnenie zápästia pred písaním. Pozornosť treba venovať tiež nácviku používania kompenzačných pomôcok (ťažidlo, násadka na ceruzku, manžetové závažia atď.).

V priebehu práce venovať zvýšenú pozornosť uvoľňovacím cvikom.

Telesne postihnutý žiak nemusí zvládnuť predpísané učivo v plnom rozsahu. V individuálne odôvodnených prípadoch žiak nacvičuje prípravné cviky (vodorovné čiary, zvislé čiary, šikmé čiary, dolný a horný oblúk, horný zátrh atď.).

d) Literárna výchova

Cieľom literárnej výchovy v 1. ročníku osobitnej školy je predovšetkým výchova pozorného detského poslucháča. Žiaci sa učia počúvať a pokúšajú sa rozprávať najznámejšie jednoduché rozprávky založené na jednoduchom časovom radení opakovaných a obmieňaných dejov. Učia sa počúvať a vnímať krátky príbeh, pokúšajú sa ho dramatizovať, prípadne ilustrovať. Učia sa memorovať jednoduché rečňovanky.

Tieto zručnosti si žiaci osvojujú:

- pri počúvaní ukážok z literatúry pre deti, *audiofónnych* nahrávok, pri sledovaní videoprogramov,
- z TV pre materské školy a vybraných vysielaní pre 1. ročník základnej školy, pri sledovaní bábkových hier, filmov a diafilmov s rozprávkovými námetmi.

Nácvik a memorovanie jednoduchých básničiek, rečňovaniak a vyčítaniak, napríklad:

Varila myšička kašičku (E. Suchoň), K. Bendová: Čačky - hračky, V. Šimková - J. Domasta: Púpavienka, J. Anđel: Čerešničky, J. Turan: Daj labku, F. Hrubín: Celé dni sa hrávame.

Počúvanie a reprodukcia krátkej rozprávky, napríklad:

M. Ďuričková: Malá zlatá brána, V. Sutejev: Rozprávky a obrázky, Rukavička (leporelo), Tri prasiatka (leporelo), M. R. Martáková: Prvé rozprávky, E. Szeburgová-Zarembinová: Cez ružové sklíčko, D. Hevier: Nám sa ešte nechce spať, Drevený zámoček (z ruštiny preložila M. R. Martáková), V. Sutejev: O kuriatku Píp.

Rozprávanie o det'och a zvieratách, napríklad:

H. Zelinová: Do videnia, Zuzanka, M. Ďuričková: Jahniatko v batohu, E. Gašparová: Živý koník, N. Tánska: Puf a Muf, M. Ďuričková: Orišky.

Prvé obrázkové knižky, napríklad:

V. Machaj: Zvieratka v lese, Z. Vlach - M. Novacký: Kto býva v lese, S. Spiridonov: Čo je aké, J. Kontár: Za vrátkami, za plotom, E. Vančurová: Bystrozraký Filip, A. a L. Sandbergovci: O malej Aničke, L. Steinová: Bodka, bodka, čiaračka (PZ), J. Kontár: Na dvore i na vode (leporelo).

Detské časopisy, napríklad:

Včielka, *Macko Pusík* - počúvanie vhodných textov, básničiek, hádaniek. Prezeranie ilustrácií a kreslených príbehov.

Bábkové hry:

Sledovanie bábkových hier (v triede a z televízneho vysielania). Príležitostné návštevy detských bábkových divadiel. Pokus o dramatizáciu s aplikáciami, plošnými bábkami, maňuškami a podobne.

Spoločná mimočítanková literatúra:

K. Bendová: Čačky - hračky, leporelá: Rukavička (ruská rozprávka), Tri prasiatka (ľudová rozprávka).

Vecné učenie**Poňatie vecného učenia, ciele a charakteristika obsahu**

Vecné učenie v 1. až 3. ročníku osobitnej školy je syntézou najjednoduchších prírodných a spoločenských poznatkov, ktoré žiaci získavajú na základe pozorovania prírodných zmien počas roka a vzťahov medzi človekom a prírodou.

Cieľom vecného učenia je dať žiakom najzákladnejšie vedomosti o prírode, spoločnosti a našej vlasti. Z toho cieľa vyplývajú predovšetkým úlohy rozumovej výchovy.

Myslenie žiakov sa rozvíja na základe zmyslového poznávania, postupne sa prechádza k jednoduchým konkrétnym myšlienkovým operáciám. Na základe zmyslového vnímania a činností s jednoduchými prírodninami alebo s ich modelmi a s vyobrazenými materiálmi sa žiaci učia chápať význam vecí, ich vlastností, vzájomné vzťahy a súvislosti medzi nimi.

V učive usporiadanom podľa ročných období žiaci poznávajú prírodné javy primerané ich chápaniu a pozorujú, ako sú zmeny v prírode počas roka spojené s činnosťou ľudí a s ich životom.

Vo vyučovaní vecného učiva sa vytvárajú a upevňujú zdravotné a hygienické návyky žiakov. Žiaci si osvojujú základné pravidlá kultúrneho správania, utvára sa ich vzťah k spoločenskému a súkromnému vlastníctvu, uvedomujú si význam spolupráce a vedú sa k nej. Vytváraním citových väzieb k spolužiakom, ku škole, k domovu, k obci a k vlasti sa vecné učenie podieľa na mravnej výchove žiakov.

Prostredníctvom realizácie dopravnej výchovy sa utvárajú a prehlbujú základné poznatky žiakov o dopravných prostriedkoch a návyky dodržiavať ich v praktickom živote.

Žiaci sa systematicky pripravujú na aktívnu účasť v cestnej premávke.

Témy obsahu vecného učiva sú prostriedkom hlbšieho poznávania spoločenského jazyka, rozvíjania slovnej zásoby a výcviku vyjadrovania. Vecné učenie poskytuje aj námety na pracovné vyučovanie, na praktické činnosti žiakov (modelovanie, kútik živej prírody a pod.).

Hlavným zdrojom poznania sú jednoduché pozorovania prírody a spoločenského diania na vychádzkach, v kútiku živej prírody, pri sledovaní a vedení kalendára prírody, jednoduché pokusy a praktické činnosti, premietanie diapozitívov a filmových slučiek. Učiteľ volí primerané špeciálno-pedagogické metódy, ktoré sa opierajú o zmyslové poznávanie žiakov. Uplatňuje sa výchova žiakov k spolupráci, ktorá sa chápe ako príprava postihnutého žiaka na život v spoločnosti a ako prostriedok socializácie žiakovej osobnosti.

Obsah vecného učenia

1. ročník

(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom výchovy a vzdelávania je dať žiakom 1. ročníka najjednoduchšie poznatky o prírode a spoločnosti z ich najbližšieho okolia. Viest' ich k osvojeniu si základných spoločenských a hygienických návykov.

Žiaci 1. ročníka sa v priebehu roka učia orientovať v školskej budove a na ceste z domu do školy. Poznajú umiestnenie svojej triedy, šatne, telocvične a školskej družiny.

Na základe zmien v živote rastlín, zvierat a ľudí si žiaci vytvárajú predstavu o roku. Poznajú názvy ročných období, mesiacov a dní v týždni.

Poznajú, že počasie je premenlivé, uvedomujú si rozdiely počasia.

Poznávajú domáce zvieratá a ich mláďatá a niektoré voľne žijúce zvieratá.

V priebehu roka si žiaci nacvičujú zásady osobnej hygieny, správnej životosprávy a kultúrneho správania. Pri vstupe do triedy alebo miestnosti vedia pozdraviť. Vedú sa predstaviť.

Zúčastňujú sa na školských akciách k sviatkom a pamätným dňom a na oslavách významných udalostí.

Prehľad tematických celkov

- I. Škola a život v škole (8)
- II. Jeseň (9)
- III. Domov a jeho okolie (6)
- IV. Zima (9)
- V. Starostlivosť o zdravie (5)
- VI. Jar (9)
- VII. Práca a odpočinok (8)
- VIII. Leto (8)
- IX. Opakovanie (4)

Prehľad učiva

- I. *Škola a život v škole (8)*

Naša trieda

Žiaci poznajú označenie triedy. Vedia pomenovať zariadenie triedy, rozlišujú školské potreby a hračky, vedia ich používať, šetria ich a vedia ich uložiť.

Poznajú meno svojho učiteľa. Učiteľovi a spolužiakom sa vedia predstaviť. Rozlišujú vyučovaciu hodinu a prestávku. Uvedomujú si rozdiel v požiadavkách na správanie pri vyučovaní a cez prestávku a riadia sa nimi. Postupne si osvojujú návyk dodržiavať poriadok, ticho si sadieť a vsádzať, hlásiť sa o slovo, usporiadať si pomôcky, upraviť si svoje miesto, udržiavať poriadok v lavici.

Pozdravia pri vstupe do triedy, pri odchode postavením sa privítajú prichádzajúceho a rozlúčia sa s odchádzajúcim. *Telesne postihnutý žiak na vozíku vie použiť adekvátny pozdrav (dobré ráno, dobrý deň, dovidenia).*

V škole

Žiaci sa vedia orientovať v školskej budove. Poznajú umiestnenie riaditeľne, šatne a telocvične. Dodržujú poriadok v triede a v celej budove školy.

Cesta do školy a bezpečnosť na ceste

Žiaci si osvojujú najdôležitejšie poznatky zo zásad dopravnej bezpečnosti a ochrany vlastnej bezpečnosti. Rozlišujú vozovku a chodník. Oboznamujú sa s označením prechodu pre chodcov, s bezpečnými miestami na prechádzanie vozovky, s významom svetelných signálov. Vedia ako sa polícia stará o bezpečnosť chodcov. Vedia, že hrať sa môžu len na miestach vyhradených na hranie, mimo cestnej premávky. Pozorovanie sa sprevádza opakovaným vysvetľovaním zásad cestnej premávky spôsobom primeraným chápaniu žiakov. Získané skúsenosti si žiaci precvičujú a prehlbujú formou pohybových a didaktických hier. Žiaci si osvojujú návyk chodiť po pravej strane chodníka, prípadne po pravej strane krajnice, či po pravom okraji cesty. Žiaci sa vedia orientovať v okolí školy, v mieste bydliska a spoznajú najbezpečnejšiu cestu z domu do školy.

II. Jeseň (9)

Príroda na jeseň

Zmeny v prírode. Zber úrody. Jesenné mesiace. Žiaci sa vedú k dodržiavaniu hygienických požiadaviek (otužovanie, prezliekanie). Ochrana pred ochorením, lieky, lekár.

V sade a záhrade

Žiaci pozorujú činnosť dospelých a detí v jeseni doma aj v prírode. Oboznamujú sa so zberom ovocia a zeleniny. Poznávajú ovocie a zeleninu podľa tvaru, chuti a vône. Rozlišujú ovocie a zeleninu.

Na poli

Žiaci rozlišujú repné a zemiakové pole, strnisko a zorané pole. Poznajú zemiaky a cukrovú repu, vedia ako sa zberajú.

Pozorujú prírodu na jeseň. Sledujú zmeny v prírode: je chladnejšie, častejšie prší, bývajú hmly, skôr sa stmieva, listie žltne, opadáva, vtáky sa hŕfujú do krdľov a odlietajú do teplých krajín.

Zvieratá na jeseň

Žiaci sledujú rozprávanie o zvieratkách (rozprávanie učiteľa, vysielanie rozhlasu a televízie). Oboznamujú sa s prípravou zvierat na jeseň. Vedia, ako sa ľudia starajú o voľne

žijúce zvieratá (krmelec pre lesnú zver, krmidlá pre vtáky) a pomáhajú starať sa o ne (zbierajú gaštany).

III. Domov a jeho okolie (6)

Doma

Žiaci poznávajú mená členov rodiny a príbuzenské vzťahy (otec, matka, súrodenci). Dokážu pomenovať zariadenie bytu. Vedia triediť predmety podľa účelu (nábytok, riad, hračky, školské potreby). Vedia si pripraviť školské potreby. Rozprávajú o práci, ktorú vedia alebo sa učia pravidelne vykonávať.

V okolí domova a školy

Žiaci sa vedia orientovať v okolí domova a školy. Vedia, kde nakupujeme potraviny - chlieb, mlieko, mäso, cukor, múku. Poznajú cestu do školy, k zástavke najbližšieho dopravného prostriedku. Upozorňujú na nebezpečenstvo, ktoré im hrozí na vozovke pred školou a v okolí školy.

IV. Zima (9)

Príroda v zime. Žiaci pozorujú prírodu v zime a porovnávajú ju s prírodou na jeseň. Všímajú si zmeny počasia (mráz, sneh, ľad). Poznávajú vlastnosti snehu a ľadu (zrakom). Deň a noc. Všímajú si, kedy sa rozvidnieva, kedy sa stmieva. Vedia, že deň je krátky a noc dlhá. Oboznámia sa s pravidlami bezpečnosti na ulici. Vedia, že je potrebné odhadzovať sneh, posýpať chodníky pred námrazou, že sa nesmú sánkovať na vozovke a korčuľovať na tenkom ľade.

Poznajú zimné mesiace. Učia sa rozprávať o zimných činnostiach detí. Poznajú vhodné oblečenie na zimné obdobie. Oboznamujú sa s vianočnými tradíciami, poznajú nebezpečenstvo požiaru pri zapalovaní sviečok.

V. Starostlivosť o zdravie (5)

Žiaci sa oboznamujú so zásadami osobnej hygieny a navykajú sa ich dodržiavať: pravidelne ráno a večer sa umyť, umývať si ruky pred jedlom a po ňom, po použití WC. Vedia o význame čistoty tela a prostredia pre zdravie, o význame vetrania. Učia sa všímať si čistotu vo svojom okolí a udržiavať ju. Dodržiavajú poriadok v triede, v školskej jedálni, získavajú návyky samoobsluhy. *Telesne postihnutý žiak sa učí používať ortopedické a iné pomôcky, udržiavať ich v čistote. Vie o význame a nutnosti ich používania pre svoje zdravie.*

Žiaci sa učia predchádzať úrazom a chorobám. Účelne sa obliekajú, otužujú sa, sú striedmi v jedle. Vedia, ako môžu vzniknúť úrazy pri športe, pri prechádzaní cez cestu, pri manipulácii s ohňom, s elektrinou, pri kúpaní, opaľovaní. Učia sa chrániť svoje zdravie, aj zdravie druhých (používať vreckovku, posýpať šmyľavé miesta, odpadky odhadzovať do koša, vedieť sa správať v prípade karantény a pod.). Žiaci poznajú školského lekára, vedia, kde ordinuje. Vedia, kde je zdravotné stredisko.

VI. Jar (9)

Žiaci pozorujú zmeny v prírode (oteplovanie, odmäk, dlhší deň, kratšia noc). Porovnávajú krajinu na jar s predstavou tej istej krajiny na jeseň a v zime. Poznávajú niektoré typické jarné kvety (napr. snežienku, fialku a pod.). Poznajú ich časti: koreň, stonku, list a

kvet. Všímajú si jednotlivé fázy vývoja rastliny. Starajú sa o rastliny v kútiku živej prírody a na školskom pozemku (polievanie, kyprenie, pletie, význam týchto činností).

Domáce zvieratá a ich mláďatá. Žiaci triedia zvieratá z rozličných hľadísk. Rozprávajú príhody z vlastných skúseností. Počúvajú poviedky o zvieratách.

VII. Práca a odpočinok (8)

Deň a jeho časti (ráno, poludnie, večer).

Týždeň - pracovné dni a dni odpočinku. Názvy dní v týždni. Voľná sobota, nedeľa, prázdniny. Žiaci sa učia účelne využívať voľný čas. *Telesne postihnutý žiak sa učí požiadať o pomoc, o podanie kompenzačnej pomôcky (ťažítka, násadka na ceruzku) pri školskej práci.*

VIII. Leto (8)

Žiaci poznávajú zmeny v prírode. Pozorujú dĺžku dňa a noci. Pozorujú počasie (letné prehánky, búrky). Vedia, ako sa majú správať pred búrkou a počas búrky (ochrana pred bleskom).

Pozorujú odkvitanie stromov a dozrievanie ovocia. Všímajú si, ktoré ovocie dozrieva najskôr, ktoré neskôr. Poznávajú ovocie, jeho farbu a chuť (tvrdé, mäkké, sladké, horké, trpké). Poznávajú lúčne kvety z najbližšieho okolia. Poznajú názvy letných mesiacov.

Príprava na prázdniny. Žiaci vedia, ako sa majú správať v prírode, ako dbať na bezpečnosť pri letných športoch.

IX. Opakovanie (4)

Sviatky, pamätné dni a významné udalosti (učivo sa preberá priebežne).

Pamätný deň, štátny sviatok, verejná oslava. V priebehu roka sa zúčastňovať na oslavách: Vianoce, Veľká noc, Deň matiek. Každú oslavu spájať s primeranou činnosťou (zúčastniť sa na výzdobe triedy, na školskej slávnosti a podobne).

Žiaci poznajú štátnu zástavu a štátnu hymnu. Vedia, ako sa majú správať pri hraní hymny, pri školskej a verejnej oslave.

Prvky výtvarnej výchovy (1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie diele

Rozvoj zmyslového vnímania, pozornosti a predstavivosti. Formou hry dať deťom základné poznatky o kresbe, maľbe a materiáloch vhodných na modelovanie. Naučiť deti používať výtvarné materiály a pomôcky. Prostredníctvom cvičení a výtvarno-výrazovými prostriedkami (bod, línia, plocha, farba, tvar) rozvíjať grafický prejav a estetické cítenie mentálne postihnutých detí. Zručnosti získané kreslením sa stávajú východiskom pre nácvik písania.

Súčasne utvárať základy čistoty, ochrany a tvorby životného prostredia.

Obsah prvkov výtvarnej výchovy

- I. Životné prostredie a príroda
- II. Výtvarné osvojovanie skutočnosti

Prehľad učiva

I. Životné prostredie

Utvárať uvedomelý vzťah dieťaťa k prostrediu školy, k domovu a k okolitej prírode, žiaci určujú a objavujú vlastnosti predmetov dennej potreby (farba, veľkosť, tvar, umiestnenie, úžitkový význam a pod.), všímajú si zariadenie bytu a školy (prostredie bytu, školy, záhrady), starajú sa o svoj zovňajšok a poriadok vo svojich veciach.

Na vychádzkach a pri hrách si všímajú prírodu a jednotlivé prírodniny. Zbierajú prírodné materiály pre ich zvláštnosti: kamene, kamienky, halúzky, plody, listy a pod., pozorujú ich, triedia a porovnávajú, rytmicky radia, zoskupujú, vtlačajú do vhodných materiálov (piesok, hlina, blato, sadra, plastelína).

Oboznamujú sa s ukázkami výtvarného umenia, s umeleckou tvorbou pre deti (V. Machaj, L. Fulla, J. Lada a ďalší).

II. Výtvarné osvojovanie skutočnosti

Tematické práce

- domov, školské prostredie, moja mamička, kamaráti, na ihrisku, dom, v ktorom bývam, naša škola, naša mačka a pod.,
- príroda v rôznych ročných obdobiach (vegetácia),
- ilustrácie k rozprávkam.

Uplatní sa tu kresba, maľba, modelovanie, výtvarné hry s rozličnými materiálmi a výtvarnými prostriedkami, priestorové vytváranie, konštruovanie a iné techniky. Výtvarné prostriedky voliť v súvislosti s nácvikom jednotlivých tvarov písma.

Rozhovorom o prácach žiakov učiteľ obohacuje a spresňuje ich výtvarný prejav. Svojím záujmom a hodnotením posilňuje tvorivosť žiakov.

Žiaci majú možnosť pracovať aj v iných polohách ako sediac, napr. postojacky, podľa formátu papiera. Pracujú aj na veľkej ploche, na tabuli, na baliacom papieri, v piesku. Od veľkých formátov prechádzajú k menším, striedajú ich podľa účelu.

Forma výtvarného prejavu

Kresba (13)

Grafické vyjadrovanie pohybových predstáv - žiaci napodobňujú pracovné pohyby (miešanie, mletie, vstávanie, skákanie, kyvadlové hodiny, vietor) a graficky ich zaznamenávajú. Rytmicky radia rozličné prírodné a dekoratívne prvky.

Voľné kreslenie - rozvinutie grafického pohybu. Vertikálne a horizontálne čiary, oblúky, kruhy veľkým aj malým pohybom (grafický záznam robia na veľkej ploche). *Vyfarbovanie väčšej plochy s dôrazom na dodržiavanie okrajov predkresleného tvaru.*

Využívať mäkký grafický materiál - voskové a olejové pastely, suchý pastel, farebné a biele tabuľové kriedy, mäkká ceruzka, rudka (držadlo Verzatil), fixky, drevko, plstené pero aj prst (škrobová farba).

Maľba (13)

Základné zručnosti v práci so štetcom a farbami. Ukladať farby štetcom na plochu papiera, prerušovať ťahy štetca (bodky, škvrnny, čiarky), zväčšovaním škvŕn zo stredu vytvárať niektoré jednoduché tvary (lopta, jablko a pod.).

Modelovanie (7)

Poznávať základné vlastnosti modelovacích materiálov stláčaním, miesením, valkaním, vyťahovaním. Vytváranie objemu - modelovanie (napr. pečivo, ovocie, zeleninu, rozličné nádoby točením ušľáhaného valčeka).

Prebúdzat' elementárny zmysel pre priestor v súvislosti s rozvíjaním hmatu (hmatové hádanky, hra na zázračné vrecúško, na slepú babu s predmetmi).

Žiaci môžu modelovať aj na pieskovisku a pieskovom stole (vytváranie krajinného priestoru - okolie školy a pod.).

Prvky hudobnej výchovy

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Prebúdzat' záujem žiakov o hudbu na princípe detskej hry. Na tomto základe začať utvárať ich prvé predpoklady na primerané vnímanie hudby, na spev a ostatné hudobné prejavy, uvoľňovať motoriku žiakov, rozvíjať hudobnú pozornosť, pamäť, predstavivosť, zmysel pre tonalitu, rytmus, tempo a dynamiku, zjednocovať kolektívny spev žiakov a kultivovať všetky ich hudobné prejavy.

Žiaci si osvojujú piesne, inštrumentálne a vokálne skladby a hudobno-pohybové hry, ktoré v nich prebúdzajú radosť zo spevu a z počúvania hudby.

Prehľad učiva

Detské rečovanky, vyčítanky, popevky, piesne o prírode, o zvieratách, hudobné rozprávky, skladby s vyhranenou spoločenskou funkciou (napr. uspávanka, pochod) a detské pohybové hry.

Piesne na spev žiakov

Vrabec muzikant (Ľudová), Prší, prší (Ľudová), Húsky, húsky (A. Čobej), Náš Brok (F. Alvín), Bude zima, bude mráz (Ľudová), Bola babka (Ľudová), Kytička (F. Alvín), Medved'ku, daj labku (Ľudová), Išiel strašiak (Ľudová), Paste sa húsatká, paste (Ľudová), Fúkaj, fúkaj teplý vetrík (A. Čobej), Slniečko nás zobúdzá (J. Matuška).

Piesne na počúvanie

Malý školák (F. Albín), Jedlička (L. Burlas), Zimní spáči (J. Matuška), Moja rodná zem (A. Čobej).

Skladby na počúvanie

Medvedík, Drevený vojačik (T. Frešo), Ježibaba (P. I. Čajkovskij), Spev žabiaka (V. Trojan), Varila myšička kašičku, Jeden kováč koňa kuje, Hijo, hijo, na koníčku, Kvá, kvá, kačica (E. Suchoň).

Hudobno-pohybové hry

A ty Hana, stoj v kole (Ľudová), Tanček (K. Ondrejka - A. Biľová), Kolo, kolo mlynské (Ľudová), Tanči, tanči (Ľudová), My sme deti malé (V. Janusová - A. Biľová), Venček (E. Hula), Na ručníček (K. Ondrejka - A. Biľová).

2. ročník

(11 hodín týždenne, 363 hodín ročne)

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

(7 hodín týždenne, 231 hodín ročne)

a) Rozvoj zmyslového vnímania a hovorenej reči žiakov

Úlohou je spresňovať zmyslové vnímanie, rozvíjať ústne vyjadrovanie a kultúru reči. Počas celého roka systematicky viesť žiakov k vyjadrovaniu osobných a spoločenských zážitkov a skúseností v krátkych hovorených prejavoch. Učiť sa odpovedať na otázky, stručne oznamovať správy, formulovať želanie, prosbu, poďakovanie, blahoželanie. Opísať jednoduché známe činnosti, osoby, zvieratá, veci z domáceho, školského i mimoškolského prostredia. Ďalej spresňovať správnu výslovnosť žiakov. Krátke jazykové prejavy členiť na vety, slová a slabiky.

b) Základy čítania

Žiaci si osvojujú zručnosť s porozumením čítať jednoduché vety po slovách a jednoduchých hovorených taktoch.

Opakovanie známych písmen z 1. ročníka, poznávanie a nácvik ďalších písmen abecedy (s, S, n, N, d, D, z, Z, b, B, h, H, k, K, š, Š, c, C, r, R, č, Č, ž, Ž, ě, ě, ř, ř, ň, ň, ľ, ľ). Čítanie písanej abecedy. Rozvíjanie fonetického sluchu. Čítanie dvojslabičných a viacslabičných slov, zložených z otvorených slabík (typu mama, veselo). Automatizácia čítania jednoslabičných slov typu les. Čítanie zatvorených slabík a dvojslabičných slov, ktoré majú zatvorenú slabiku na začiatku, alebo na konci. Automatizácia čítania niektorých dvojslabičných slov ako celkov viazaných slabikovaním. Čítať vety s jednoduchou skladbou a slovníkom, ktoré sú obsahom primerané schopnostiam žiakov. Slovné odpovede na otázky z obsahu čítaného textu.

c) Základy písania

Úlohou písania je naučiť žiakov písať tie písmená malej a veľkej abecedy, ktoré sa žiaci učia čítať (s ťažšími tvarmi veľkých písmen sa žiaci iba oboznamujú, nemusia ich písanie dokonale zvládnuť). *Telesne postihnutý žiak pokračuje v nácviku podľa stupňa rozvoja písacích schopností vyvedených v 1. ročníku. Ak žiak nezvláda tvary písaného písma, môže sa pokúšať o nácvik základných tvarov tlačených písmen. Písať slabiky a slová. Telesne postihnutý žiak s ťažkosťami pri nácviku prípravných cvikov na písanie písaných i tlačených písmen sa začne oboznamovať s písaním na písacom stroji, alebo počítači. Naučí sa používať základné klávesy, oboznamuje sa s rozmiestnením písmen na klávesnici a pokúša sa o písanie kratších slov.*

V prípade, že ťažké telesné postihnutie bráni v nácviku písaného písma, snaží sa žiak osvojiť si aspoň čítanie písaného textu.

Cvičenia na písanie:

1. prvky písaných písmen, resp. tlačených písmen
2. písané písmená, resp. tlačené písmená
3. spájanie písmen do slabík,
4. odpisovanie písaného textu,

5. prepisovanie slabík a slov
6. písanie krátkych viet,
7. písanie slabík a jednoduchých slov podľa diktátu.

Vytvárať zručnosť písať s príslušnými pracovnými, hygienickými a estetickými návykmi.

d) Literárna výchova

Úlohou literárnej výchovy je približovať žiakom literatúru, vyvolávať pocit radosti pri počúvaní rozprávok, príbehov zo života detí a zvierat, pri memorovaní detských rečovaniiek a vyčítaniek, pri sledovaní bábkových scénok, vybraných programov rozhlasu a televízie pre deti. Prostredníctvom zážitkov, ktoré poskytuje literatúra, upevňovať citový vzťah k rodine, k domovu, k rodnému kraju.

Vychovávať žiakov k počúvaniu, prednesu, rozprávaniu a dramatizácii primeraných literárnych diel.

Prebúdať u žiakov záujem o poznávanie kníh. Všímať si osoby vystupujúce v rozprávkach, poviedkach, rozlišovať hlavnú postavu (hrdinu), vyvolávať v deťoch predstavu miesta a času deja. Navštíviť počas roka aspoň 2 detské filmové alebo divadelné predstavenia.

Tento ideovo-umelecký obsah si žiaci osvojujú počúvaním ukážok z literatúry pre deti a mládež.

Poézia, napríklad:

M. Ďuričková: Zlatý hrach, J. Andel: Veselé dni, J. Navrátil: Riekanky, J. Čapek: Čarokruh, J. Hála: Povedačky (leporelo), Rapotanky, Recitovať rečovanky a krátke básne.

Rozprávky, napríklad:

M. Rázusová-Martáková: Zatúlané húsa (leporelo), Mechúrik, Koščúrik s kamarátmi (leporelo), J. Pavlovič: Kuriatko a obláčik, J. Čapek: O psíčkovi a mačičke, L. N. Tolstoj: Rozprávky a bájky, M. Lukešová: Zlatohlávk, O divotvornom hrnčičku (leporelo), Výber rozprávok z magnetofónových kaziet.

Rozprávanie o deťoch a zvieratách, napríklad:

M. Jančová: O kapsičke, čo nechcela chodiť do školy, J. Šrámková: Rozprávky štrbavej opičky, K. Bendová: Nezábudky, M. Haštová: Kamarát Cézár.

Prvé obrázkové knihy, napríklad:

V. Machaj: Zvieratká v ZOO (leporelo), J. Kontár: Kto býva v ZOO (leporelo), E. Weberová: Svet okolo nás, E. Vančurová: Filip, múdra hlava, I. Imro: Vtáky v našom meste (leporelo), J. Navrátil: Dobré ráno, pramienok, A. Okruhlicová: Veľký nákup. Oboznamovať žiakov s knihami, z ktorých sa vybrali vhodné ukážky.

Časopisy, napríklad:

Počúvanie vhodných článkov, básničiek, hádaniek. Prezeranie ilustrácií a kreslených príbehov z primeraných detských časopisov, napr. zo Včielky, Zorničky, Macka Pusíka.

Bábkové hry:

Sledovať bábkové hry v triede a v televíznom vysielaní. Príležitostné návštevy detských bábkových divadiel. Dramatizácia rozprávok a príbehov s aplikáciami, maňuškami, s plošnými a prstovými bábkami. Využívať diapozitívy a diafilmy s rozprávkovými námetmi.

Spoločná mimočítanková literatúra:

J. Pavlovič: Kuriatko a obláčik, J. Čapek: Rozprávky o psíčkovi a mačičke, Leporelá:
M. Rázusová-Martáková: Zatúlané húsa, O divotvornom hrnčíčku (ľudová rozprávka).

Vecné učenie

(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom výchovy a vzdelávania v 2. ročníku osobitnej školy je v nadväznosti na poznatky získané z vecného učenia v 1. ročníku dať deťom ďalšie vybrané základné poznatky o prírode a spoločnosti z ich najbližšieho okolia. Viest' ich k osvojeniu si základných spoločenských, pracovných a hygienických návykov.

V priebehu roka sa spresní zručnosť žiakov orientovať sa v budove školy a určujú ich polohu vzhľadom ku škole.

Na základe pozorovania zmien v živote rastlín, zvierat a ľudí sa spresňuje predstava žiakov o roku a ročných obdobiach. Na základe poznávania prírody a spoločnosti rozlišujú skutočnosť od rozprávkových príbehov.

Žiaci si uvedomujú základné vzťahy v rodine. Učia sa o práci dospelých, vedia ju v hre napodobniť. Vážia si prácu dospelých, aj svoju vlastnú prácu. Majú správny vzťah k verejnému majetku. V hre na obchod sa učia správaniu pri nakupovaní. Oboznamujú sa s najdôležitejšími službami pre obyvateľstvo.

Prehľbujú sa poznatky žiakov o pamätných dňoch. Žiaci sa zúčastňujú na oslavách a podieľajú sa na nich primeranou činnosťou.

Upevňujú sa hygienické návyky žiakov a precvičujú pravidlá kultúrneho správania.

Prehľad tematických celkov

- I. Škola a jej širšie okolie (6)
 - II. Jeseň (10)
 - III. Zima (8)
 - IV. Rodina a spoločnosť (8)
 - V. Bezpečnosť cestnej premávky (4)
 - VI. Starostlivosť o zdravie (6)
 - VII. Jar (7)
 - VIII. Práca a odpočinok (7)
 - IX. Leto (6)
 - X. Opakovanie (4)
- Sviatky, pamätné dni a významné udalosti (priebežne)

Prehľad učiva

- I. *Škola a jej širšie okolie (6)*

Naša trieda

Žiaci vedia pomenovať zariadenie triedy, poznajú jeho účel a použitie. Určujú polohu vecí v triede. Pomenúvajú školské potreby a pomôcky, vedia ich uložiť na lavicu a do aktovky a udržiavajú ich v poriadku. Vedia, čo je spoločné a čo osobné. Uvedomujú si a udržiavajú ustálený poriadok, ticho sa postava a posadia, zoradia sa, hlásia sa o slovo. *Telesne postihnutý*

žiak (hlavne pri postihu horných končatín) tieto úlohy plní s pomocou učiteľa, alebo spolužiakov, podľa svojich možností.

Pozdravia pri vstupe do triedy a odchode z triedy, postavením sa privítajú prichádzajúceho, rozlúčia sa s odchádzajúcim. Vo dverách dajú prednosť dospelým. Telesne postihnutý žiak vie použiť adekvátne pozdrav pre dospelých a detí, napr. dobrý deň, ahoj.

V škole

Žiaci poznajú riaditeľa školy, zástupcu riaditeľa, učiteľov iných tried, vychovávateľov, školníka a iných zamestnancov. Vedia, že všetkých majú pozdraviť. Vedia zdvorilo o niečo požiadať a poďakovať. Dokážu sa orientovať v školskej budove. Šetria školský a súkromný majetok.

Okolie školy

Žiaci poznajú objekty v okolí školy a určujú ich polohu smerom od školy (vľavo, vpravo, bližšie, ďalej). Všimajú si, ktorým smerom od školy vychádza a zapadá slnko.

Žiaci poznajú najbezpečnejšiu cestu z domu do školy. Rozprávajú o tom, čo cestou vidia. Vedia, čo je križovatka, ako sa cez ňu prechádza, poznajú význam svetelných signálov a správne reagujú.

II. Jeseň (10)

Jesenné dni

Žiaci pozorujú počasie v jeseni. Spoločne zaznačujú počasie do kalendára prírody, poznajú pojmy slnečný, hmlistý, daždivý. Uvedomujú si jeseň ako ročné obdobie. Vedia pomenovať jesenné mesiace.

Oboznamujú sa s časovými údajmi: hodina, deň, noc, dnes, včera, zajtra, teraz, potom, skôr, neskôr.

V sade, v záhrade a v parku

Žiaci rozoznávajú sad, záhradu a park. Poznajú zber a spôsoby odkladania ovocia. Rozoznávajú a triedia zeleninu a ovocie. Poznávajú ovocie a zeleninu podľa tvaru, chuti a vône. Pozorujú stromy v záhrade, v sade, v parku - ich zmeny, poznávajú ovocné stromy. Všimajú si veľkosť plodov - menší, väčší, ľahší, ťažší. Vedia o význame ovocia a zeleniny pre zdravie. Pomáhajú pri usporiadaní výstavky ovocia a zeleniny v kútiku živej prírody.

Na poli

Žiaci rozlišujú pole, na ktorom je zasiate obilie, repa a posadené zemiaky. Poznajú zemiaky a cukrovú repu. Vedia, prečo sa pestujú a ako sa robí zber.

Zvieratá na jeseň

Žiaci poznávajú zvieratá (napr. veveričku, ježa, myš, zajaca, bažanta, vrabca, žabu a iné) v skutočnosti aj na obrázku. Učia sa o príprave zvierat na prezimovanie (hustenie srsti a peria, odlet vtákov, tvorenie zásob, vyhľadávanie úkrytov).

III. Zima (9)

Prišla zima

Žiaci pozorujú zmeny počasia, uvedomujú si rozdiely vzhľadom na predchádzajúce obdobie. Všimajú si dĺžku dňa, kedy sa stmieva, kedy sa rozodnieva.

Uvedomujú si zimu ako ročné obdobie. Vedia pomenovať zimné mesiace. Poznajú vlastnosti snehu a ľadu.

Všímajú si listnaté stromy v zime. Poznávajú ihličnaté stromy (smrek, borovica).

Dodržiavajú pravidlá bezpečnosti pri zimných športoch, oboznamujú sa s vianočnými tradíciami.

Zvieratá v zime

Žiaci poznávajú niektoré voľne žijúce zvieratá (srnec, jeleň, líška, drozd, sýkorka, vrabec, vrana). Oboznamujú sa s významom kľmenia lesnej zveri a s nebezpečenstvom v lese (besnota zvierat). Učia sa o zimnom spánku niektorých zvierat (napr. medveďa, žaby, jašterice, ježa, muchy, včely).

Pozorujú vtáky na kýmidle a porovnávajú ich vzhľad. Všímajú si, čím sa ktoré zviera živí. Počúvajú poviedky o zvieratách.

IV. Rodina a spoločnosť (8)

Doma

Žiaci poznajú zamestnanie členov rodiny. Vedia, čím sa jednotliví členovia rodiny podieľajú na spoločnej práci v domácnosti. Žiaci opisujú prácu, ktorú doma pravidelne vykonávajú. Uvedomujú si význam práce jednotlivca (aj dieťaťa) pre celok. Orientujú sa v príbuzenských vzťahoch - stará mama, starý otec, vnučka, vnuk.

Bydlisko žiaka. Dom a jeho vnútorné členenie, umiestnenie bytu v dome.

Žiaci vedia triediť predmety podľa účelu (nábytok, kuchynský riad, hračky, školské potreby) a podľa materiálu, z ktorého sú vyrobené.

V obchode

Žiaci poznávajú rozdiel v spôsobe nákupu - obchod s predavačmi a samoobsluha. Vedia, čo sa kde nakupuje. Učia sa postup a správanie sa pri nákupe (hra na obchod). Poznajú platidlá (1 Sk, 2 Sk, 5 Sk, 10 Sk).

Oboznamujú sa s najdôležitejšími službami obyvateľstvu (oprava obuvi, oprava odevov, práčovne, čistiarne a podobne).

Na pošte

Žiaci sa učia, ktoré služby zabezpečuje pošta. Poznávajú prácu poštového doručovateľa.

V. Bezpečnosť cestnej premávky (4)

Žiaci dodržiajú zásady správneho a bezpečného správania sa pri chôdzi po chodníku a po ceste. Vedia, čo je križovatka, ako prechádzať cez riadenú križovatku, ako prechádzať cez vozovku mimo vyznačeného priechodu.

Precvičovať získané vedomosti žiakov a vytvárať návyky (cvičenie sa robí s jednotlivcami, vo dvojiciach, v malých skupinách). Bezpečné miesta na hry v lete a v zime.

VI. Starostlivosť o zdravie (6)

V priebehu celého roka si žiaci vytvárajú návyk dodržiavať zdravotnícke zásady, rozvíjajú a upevňujú si návyky osobnej hygieny: umývať si ruky pred jedlom, po použití WC, čistiť si zuby, umývať ovocie a zeleninu, pravidelne cvičiť, vetrať, kúpať sa, účelne sa obliekať a otužovať, striedmo jesť.

Žiaci si všimajú čistotu svojho okolia, udržiavajú poriadok na svojom mieste, v triede, na chodbe. Udržiavajú čistotu svojho odevu a obuvi.

V školskej jedálni si upevňujú návyky samoobsluhy, nacvičujú správne stolovanie.

Žiaci sa oboznamujú s niektorými chorobami (napr. chrípka, kašeľ, nádcha, hnačka). Vedia vyjadriť pocity nevoľnosti alebo choroby. Vedia, ako sa chrániť pred nákazou, ako sa správať pri nádche a kašli. Telesne postihnutý žiak si upevňuje návyky v používaní ortopedických a iných pomôcok a udržiavať ich v čistote. Chápe význam a nutnosť ich použitia pre svoje zdravie.

Žiaci sa oboznamujú s prácou lekárov a zdravotných sestier v zdravotnom stredisku. Vedia, ako sa majú správať u lekára.

VII. Jar (7)

Prišla jar

Žiaci si všimajú zmeny počasia na jar (oteplovanie, odmäk, dlhší deň) a ich vplyv na prírodu. Uvedomujú si jar ako ročné obdobie. Porovnávajú krajinu v predjarí s predstavou tej istej krajiny v jeseni a v zime. S pomocou učiteľa porovnávajú záznamy v kalendári prírody. Naučia sa pomenovať jarne mesiace.

Pozorujú činnosť detí a prácu dospelých na jar doma a v prírode. Primerane vyjadrujú svoje poznatky. Poznajú niektoré jarne kvety z okolia žiakovho domova (napr. snežienky, prvosienky, fialky, tulipány a iné). Opisujú ich vzhľad a všimajú si, kde rastú.

Vedia o nebezpečenstve požiaru v prírode pri vypaľovaní suchej trávy.

Žiaci poznajú a vedia pomenovať domáce zvieratá a ich mláďatá (pes, mačka, králik, hus, sliepka, sviňa, krava, kôň).

Jar v záhrade a v sade

Žiaci pozorujú jarne práce v záhrade. Pomáhajú pri príprave záhonov a poznávajú základné práce na záhonoch. Uvedomujú si význam rýľovania, hrabania, polievania a kyprenia pre správny vývoj rastlín. Oboznamujú sa s najdôležitejším záhradníckym náradím. V kútiku živej prírody sadia semená (veľké) a pozorujú klíčenie rastlín.

Pozorujú sad v čase kvitnutia ovocných stromov. Rozlišujú včelu a čmeliaka. Pozorujú včely a vedia, kam lietajú (úl).

VIII. Práca a odpočinok (7)

Ľudia a veci

Žiaci poznávajú výrobky, ktoré denne používajú. Určujú, z čoho sú vyrobené. Oboznamujú sa s pojmi továreň, dielňa, predajňa.

Práca a odpočinok

Týždeň - pracovné dni a dni odpočinku. Voľná sobota, nedeľa, prázdniny.

Žiaci vedia názvy dni v týždni. Učia sa účelne využívať voľný čas.

IX. Leto

Začína sa leto

Žiaci pozorujú zmeny v prírode (teplé dni, slnko dlho svieti, hreje, otepluje sa voda). Pozorujú počasie, vedia, ako sa správať pred búrkou a počas búrky (ochrana pred bleskom). Vedia, na čo jebleskozvod.

Pozorujú dozrievanie letného ovocia (čerešne, jahody).

Poznajú a vedia pomenovať niektoré záhradné a lúčne kvety z najbližšieho okolia. Vedia, že v prírode sa vyskytujú rastliny, ktoré ohrozujú zdravie (jedovaté plody rastlín, huby a pod.).

Kalendár prírody v lete. Žiaci si uvedomujú leto ako ročné obdobie. Poznajú letné mesiace.

Rok a ročné obdobia

Žiaci si uvedomujú striedanie ročných období. V priebehu celého roka primerane vyjadrujú svoje poznatky. Situácie v prírode rozlišujú podľa ročných období.

Príprava na prázdniny

Žiaci vedia o význame pobytu na čerstvom vzduchu pre zdravie. Vedia, ako sa vhodne obliekať vzhľadom na počasie. Poznajú letné športy (bezpečnosť letných športov, opatrnosť pri kúpaní a opaľovaní). Vedia, ako sa správať v prírode, učia sa ako chrániť prírodu.

X. Opakovanie (4)

Sviatky, pamätné dni a významné udalosti (učivo sa preberá priebežne). V priebehu roka sa prehĺbujú poznatky o pamätných dňoch a významných udalostiach.

Žiaci sa vedia vhodne správať pri školskej a verejnej oslave, pri hraní štátnej hymny. Na každej oslave sa podieľajú primeranou činnosťou (pomáhajú pri výzdobe triedy, položia kvety k pamätníku, nacvičia báseň, rečňovanku, ľudové hry a obyčaje).

Prvky výtvarnej výchovy (1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Rozvoj zmyslového vnímania, pozornosti a predstavivosti. Prostredníctvom výtvarných činností získavajú žiaci základné zručnosti, poznatky a výtvarné skúsenosti.

Základné oboznámenie sa s výtvarným dielom prostredníctvom ilustrácií a reprodukcií výtvarných diel.

Obsah prvkov výtvarnej výchovy

- I. Výtvarné osvojovanie skutočnosti (16)
 1. Tematické práce (8)
 2. Zobrazovanie prírodných a umelých foriem (8)
- II. Výtvarné hry a dekoratívne činnosti (15)
 1. Hry s farbou (5)
 2. Priestorové vytváranie (6)
 3. Dekoratívne práce (4)
- III. Výtvarná kultúra (2)

Prehľad učiva

- I. Výtvarné osvojovanie skutočnosti (16)*
 1. Tematické práce (8)

Námety zo života detí a dospelých, ilustrácie k známym rozprávkam a rečovankám. Výtvarné rozprávanie zážitkov dieťaťa kresbou a maľbou.

2. Zobrazenie prírodných a umelých foriem (8)

Na vychádzkach žiaci vyhľadávajú tvarovo, farebne a štruktúrou zaujímavé prírodné materiály. Dotvárajú ich a výtvarne s nimi pracujú (odtláčať, vtlačať do vhodných materiálov, prenášať do plochy a podobne).

Pozorovať veci dennej potreby z hľadiska tvaru, funkcie a materiálu. Zobrazať ich na základe poznania a detských predstáv (kresbou, maľbou a modelovaním).

II. Výtvarné hry a dekoratívne činnosti (15)

1. Hry s farbou (5)

Hra s farbou sa využíva na poznanie vlastností farby, rozpíjanie, zapúšťanie do vlhkého podkladu, husté a riedke, svetlé a tmavé farby.

Kontrast svetlých a tmavých farieb (obloha, krajina, svetlo a tieň v krajine). Radenie svetlých a tmavých rozlične širokých pásov (pastel, tempera, krieda, akvarel, lepidlo, klovatina, farebné tuše a pod.). Je možné využitie nácviku práce s farbou na počítači.

2. Priestorové vytváranie (6)

Poznávanie vlastností modelovacích materiálov (sochárska a tehliarska hlina, cesto, modurit, plastelína). Modelovanie jednoduchej skutočnosti (napr. ovocie, huby a pod.).

Prebúdzanie elementárneho zmyslu pre priestor v súvislosti s poznávaním životného prostredia.

Vytváranie konkrétnych priestorových situácií z najbližšieho okolia dieťaťa na pieskovom stole, pieskovisku a pod. (tvarovanie kopcov, údolí, koryta rieky, hlavnej cesty, stavebných dominant a pod.) s využitím makiet domov a stromov. *Môžeme vhodne využiť prácu s rôznymi skladačkami, so systémom LEGO DACTA.*

3. Dekoratívne práce (4)

Prebúdzanie zmyslu pre rytmus. Rytmičné radenie rôznych prírodných prvkov, farebných plôch a tvarov, odtlačkov do vhodných materiálov (piesok, hlina, blato, cesto, sadra, plastelína), trhanie, strihanie, nalepovanie, práce so štetcom - pásy látok, stužky, koberce a pod.

III. Výtvarná kultúra (2)

Oboznámenie žiakov s ilustráciami kníh pre deti (napr. A. Klimo, Š. Cpin, J. Čapek).

Vymenovať osoby a veci na obrázku, pokus o jednoduchý opis obrázka.

Hračky. S čím sa deti hrajú. Hračka, bábka, maňuška.

Príležitostne sa pestuje zmysel pre krásu prírody a vzťah k životnému prostrediu.

Prvky hudobnej výchovy (1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Vytvárať základy aktívneho vzťahu žiakov k hudbe. V hudobných hrách uvoľňovať motoriku detí (telesno-pohybovú a spevácku), rozvíjať hudobnú pamäť, predstavivosť, pozornosť, zmysel pre rytmus, tempo, dynamiku, kultivovať všetky hudobné prejavy žiakov. V hudobných činnostiach sa vychádza zo schopností mentálne postihnutých detí a rozvíja sa najmä ich zmyslové vnímanie.

Prehľad učiva

Žiaci si osvojujú piesne, inštrumentálne a vokálne skladby a hudobno-pohybové hry, ktoré v nich prebúdzajú radosť zo spevu a z počúvania hudby.

Predstavujú ich detské rečňovanky, vyčítanky, jednoduché popevky, piesne o prírode, o zvieratách, hudobné rozprávky, skladby s vyhranenou spoločenskou funkciou (napr. uspávanka, pochod) a detské hudobno-pohybové hry.

Piesne pre žiakov

Kohútik jarabý (Ľudová), Jeden, dva tri (L. Galko), Išla sova na tanec (Ľudová), Čo je to? (Š. Kantor), Zima nám je, zima (Ľudová), Červené jabĺčko (Ľudová), Za humnami (Ľudová), Heličky, beličky (Ľudová), Mamička (O. Francisci), Keby som ja mala prepeličky nôžku (Ľudová), Hopsa, Zuzka, srdce moje (Ľudová), Prší, prší (E. Hula), Ej oráč (Ľudová), Paste sa, húsatká, paste (Ľudová), Sláviček (Ľudová), Sviet' slniečko (S. Hochel).

Piesne na počúvanie

Padá snežik, Hádanky (A. Čobej), Kozipolka (Ľudová), Oženil sa Kulifaj (Ľudová), Poďme deti na čačky (Ľudová).

Skladby na počúvanie

Škovránok (P. I. Čajkovskij), Bábika, Koníček (T. Frešo), Čertík v komíne (J. Matuška), Dana, rúčky, Dana, Chodí pavúk po papuči, Kolo, kolo mlynské, Osievame múčku, Ťap, ťap, ťapušky, Uspávanka (E. Suchoň).

Hudobno-pohybové hry

Češem si hlavičku (Ľudová), Na vlka a líšku (K. Ondrejka - A. Bil'ová), Nie jeden, Nie dva (K. Ondrejka - A. Bil'ová), Sviet' slniečko (S. Hechel), O husličky (Ľudová).

3. ročník

(12 hodín týždenne, 396 hodín ročne)

JAZYKOVÁ VÝCHOVA

(8 hodín týždenne, 264 hodín ročne)

a) Rozvoj zmyslového vnímania a hovorenej reči žiakov

Úlohou je ďalej spresňovať zmyslové vnímanie a rozvíjať ústne vyjadrovanie.

Pokračovať vo výcviku vyjadrovania osobných a spoločenských skúseností v krátkych hovorených prejavoch. Vytvárať zručnosť členiť krátke jazykové prejavy na vety a vety rozkladať na slová. Viest' žiakov k poznávaniu vety, slova, slabiky, hlásky a písmena. Pri rozprávaní, dramatizácii a rozhovore dbať na kultúru rečového prejavu žiakov, na hlasovú moduláciu a výslovnosť. Obohacovať a spresňovať slovnú zásobu žiakov a viesť ich k voľbe vhodného pomenovania.

b) Základy čítania

Žiaci si osvojujú zručnosť čítať správne, plynulo a s porozumením jednoduché vety.

Opakovanie známych písmen z 2. ročníka. Poznávanie a nácvik ostatných písmen abecedy f, F, g, G, ô, ch, Ch, dz, Dz, dž, Dž, w, W, x, q, dvojhlások (ia, ie, iu, ô) a slabikotvorného r, l, f, ḷ. Čítanie abecedy.

Automatizovať presné poznávanie písmen abecedy a ich pevné spojenie s hláskami, ktoré označujú. Spolu s poznávaním nových slabík vytvárať postupne a cieľavedome zručnosť žiakov plynulo čítať skôr prebrané slabiky v slovách. Postupne nacvičovať čítanie niektorých slov rôzneho slabikového zloženia ako celkov viazaným slabikovaním. Vytvárať zručnosť žiakov čítať s porozumením, správne a plynulo po celých slovách a hovorových taktoch jednoduché vety krátkych, primerane náročných textov. Odpovedať na otázky z obsahu čítaného.

c) Základy písania

Úlohou je ďalej zdokonaľovať rukopis žiakov a nacvičovať ostatné, dosiaľ neprebrané písmená malej a veľkej abecedy.

Naučiť žiakov písať so správnym poradím písmen krátke známe slová, ktoré sa píšu tak, ako sa vyslovujú. V potrebnej miere spájať pritom jazykovú a grafickú stránku písania. Nacvičovať akustickú a optickú analýzu a syntézu slov a slabík. Odpisovanie, prepisovanie a diktát krátkych známych slov. Písať s veľkým písmenom vlastné mená osôb a prvé slovo vo vete. Osobitné cvičenia ťažších spojov a písmen.

Cvičenia na písanie:

1. Opakovanie prebraných písmen (z 2. ročníka).
2. Prvky nových písaných písmen malej a veľkej abecedy.
3. Písanie písmen malej a veľkej abecedy.
4. Spájanie písmen do slabík, slov a písaných krátkych viet.
5. Odpisovanie písaného písma.
6. Prepisovanie tlačeného textu - podľa možností a schopností žiakov.
7. Nácvik písania slov a viet podľa diktátu - podľa možností a schopností žiakov.

Vytvárať zručnosť a návyk prakticky a prehľadne si usporiadať pracovné miesto a potreby na stole (lavici) pri písaní, odpisovaní a prepisovaní z knihy.

Viesť žiakov k sebakontrolu a označiť rovnou čiarou najlepší tvar, vlnovkou najhorší tvar.

Dbať na úpravu písaného textu (umiestnenie nadpisu, tvorenie odsekov, okraje papiera).

Telesne postihnutý žiak pokračuje v nácviku podľa aktuálneho stavu osvojenia si písma (písané, alebo tlačené tvary).

Dbá na dodržiavanie liniatúry. Pokračuje v nácviku písania na písacom stroji alebo na počítači.

d) Literárna výchova

Úlohou literárnej výchovy je prebúdzat' u žiakov záujem o detskú literatúru: spoločným čítaním z čítanky, predčítaním z detských kníh a časopisov viesť ich k pokusu o samostatné čítanie vo voľnom čase.

Prostredníctvom literatúry vyvolávať v žiakoch pocity radosti a emocionálny vzťah ku skutočnosti, v ktorej žijú, k prírode, k domovu, k rodnému kraju a k vlasti.

Vychovávať žiakov k čítaniu, počúvaniu, prednesu, rozprávaniu a k dramatizácii literárnych diel.

Prebúdzat' záujem žiakov o divadlo a film. V školskom roku zorganizovať dve návštevy filmového alebo bábkového predstavenia pre deti. Vyberať a odporúčať vhodné literárne a dramatické relácie rozhlasu a televízie pre deti a vzbudzovať záujem o ich sledovanie.

Poézia, napríklad:

M. Ďuričková: Zlatá brána, K. Bendová: Nezábudky, D. Hevier: Futbal s papučou, Ľ. Podjavorinská: Výber z tvorby, V. Reisel: Tisíc hier a tisíc kvetov, Do školy (výber z poézie Ľ. Podjavorinskej a M. Rázusovej-Martákovej).

Rozprávky, napríklad:

Janko Hraško (leporelo), M. Ďuričková: O Gul'kovi Bombul'kovi, J. Pavlovič: Košíček, M. Ďuričková - Afanasiev: Cárovná Nesmejka, B. Němcová: Martinko Kinkaš (výber), E. Slobodová: O kocúrikovi, J. a W. Grimmovci: Popoluška.

Rozprávanie zo života detí, poviedky o prírode a zvieratkách, napríklad:

M. Ďuričková: Danká a Janka v rozprávke, E. Gašparová: Deti z modrého okna, J. Navrátil: Belasý maják, M. Ďuričková: Nie je škola ako škola, R. Móric: Ako som krstil medveďa, Tila Toometová: O opícati, ktoré sa nechcelo vyvíjať.

Prvé obrázkové knižky a literárno-dramatické texty o prírode, technike a ľudskej práci, napríklad:

Ľ. Ondrejov: Keď pôjdeš horou, J. navrátil - E. Lehotská: Pramienok, Rainer Sacher: Ako sa mení les, E. Vančurová: Filip berie rozum do hrsti, M. Demeter: Kde majú domčeky (leporelo), B. Trilecová - V. Baránková: Čo kto robí, keď ja spinkám, čo kto robí, keď je deň.

Oboznamovať žiakov s knihami, z ktorých sa vybrali vhodné ukážky.

Bábkové hry a detské divadelné predstavenia:

Sledovať bábkové hry v triede a v televíznom vysielaní. Príležitostné návštevy detských divadelných predstavení a bábkového divadla. Dramatizácia známych literárnych textov s aplikáciami, plošnými alebo prstovými bábkami, maňuškami a pod. Sledovať a vnímať filmy, diafilmy a diapozitívy s rozprávkovými námetmi.

Spoločná mimočítanková literatúra:

Do školy - výber veršov Ľ. Podjavorinskej a M. R. Martákovej, M. Ďuríčková: Dank a Janka, Dank a Janka v rozprávke, J. M. Grimmovci: Popoluška, Janko Hraško (Ieporelo, slovenská ľudová rozprávka), Ľ. Ondrejov: Keď pôjdeš horou.

Vecné učenie

(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom výchovy a vzdelávania v 3. ročníku je prehĺbiť a spresniť jednoduché prírodovedné a spoločenskovedné poznatky žiakov podľa tematických okruhov, ktoré nadväzujú na 1. a 2. ročník.

Spresní sa zručnosť žiakov orientovať sa v blízkom okolí obce.

Žiaci lepšie chápu časové údaje. Spresní sa ich predstava o roku a ročných obdobiach.

Veľká pozornosť sa venuje prírode, životu rastlín a zvierat. Žiaci poznajú a vedia pomenovať vybrané zvieratá a rastliny. V prírode sa kultúrne správajú, učia sa aktívne chrániť prírodu.

Oboznamujú sa s rozličnými druhmi práce dospelých. Osvojujú si úctu k práci, jej výsledkom a k majetku. Vedia sa pohybovať v obchode, v dopravných prostriedkoch.

Oboznamujú sa so životom spoločnosti, najmä detí. Uvedomujú si základné vzťahy v rodine a v príbuzenstve. Vedia, že existuje obec, okresné mesto, Slovenská republika, ich vlasť. Poznajú štátnu zástavu a hymnu.

Dátum pamätného dňa spájajú s jeho obsahom.

Naďalej sa u žiakov upevňujú hygienické návyky, najmä starostlivosť o osobnú čistotu.

Prehľad tematických celkov

- I. Orientácia v priestore (4)
 - II. Orientácia v čase (6)
 - III. V prírode na jeseň (5)
 - IV. Domáce zvieratá (6)
 - V. Zdravie a choroba (6)
 - VI. Príroda v zime (3)
 - VII. Bezpečnosť cestnej premávky (4)
 - VIII. Technika a výroba (9)
 - IX. Rodina a spoločnosť (12)
 - X. Príroda na jar a v lete (7)
 - XI. Opakovanie (4)
- Sviatky, pamätné dni a významné udalosti (priebežne)

Prehľad učiva

I. Orientácia v priestore (4)

Širšie okolie školy

Žiaci poznávajú významné objekty v okolí školy (blízke alebo vzdialené miesto), určujú ich polohu smerom od školy (vpravo, vľavo, blízko, ďaleko). Ústne opisujú cestu do školy. Vedia názvy niektorých ulíc a námestí. Vedia, kde je mestský, obecný úrad.

Obec a jej okolie

Žiaci pozorujú okolie obce z vyvýšeného miesta. Uvedomujú si členitosť krajiny v okolí obce (údolie, rovina, úbočie, kopec, pohorie). Vedia názvy miestneho toku, rybníka, kopca. Určujú polohu vzdialenejších miest z vyvýšeného stanoviska (bližšie, ďalej). Poznajú názov najbližšieho mesta, dediny. Opisujú cestu do susedného mesta (dediny).

II. Orientácia v čase (6)

Kalendár

Kalendár a školský rok. Žiaci vedia, kedy začínajú. Vedia pomenovať dni v týždni, mesiace a ročné obdobia. Učia sa porovnávať časové jednotky (hodina, deň, týždeň, mesiac, rok). Na hodinách vedia určovať celé hodiny a polhodiny. Správne určujú časti dňa.

Kalendár prírody

Celý rok žiaci pravidelne robia záznamy o počasí. Určujú, aké je dnes počasie. Uvedomujú si zmeny počasia v priebehu ročných období. Uvedomujú si vplyv zmien teploty počas roka na život v prírode. Pozorujú východ a západ slnka. Určujú svetové strany: východ, západ, sever, juh. Poznajú fázy mesiaca (pribúda, spln, ubúda).

III. V prírode na jeseň (5)

Žiaci sa oboznamujú so zberom plodov v sade, v záhrade a na poli. Poznávajú rôzne druhy zeleniny. Triedia ich podľa častí, pre ktoré sa pestujú (koreň, stonka, list, plod). Poznávajú spôsoby konzervovania ovocia a zeleniny.

IV. Domáce zvieratá

Žiaci si prehľbujú poznatky o domácich zvieratách (domáca mačka, pes, králik). Poznávajú ich vzhľad a poznávajú ich spôsob života. Bližšie poznávajú kravu, ovcu, kozu, koňa, kuru domácu, holuba domáceho. Vedia, prečo sa chovajú domáce zvieratá, aký dávajú úžitok a ako sa o ne treba starať.

V. Zdravie a choroba (6)

Žiaci si upevňujú návyky osobnej hygieny. Vedia o význame osobnej hygieny a čistoty prostredia pre zdravie. Vedia udržiavať čistotu prostredia, svojho odevu a obuvi.

Poznávajú vonkajšie časti ľudského tela, zmyslové ústroje - zrak, sluch, starostlivosť o ne.

Poznávajú prácu lekárov a zdravotných sestier na stredisku, v nemocnici. Vedia o pohotovostnej službe, kde je lekáreň. Poznajú pojmy: predpis a lieky.

Vedia si odmerať teplotu, vyjadriť pocitovú nevoľnosť alebo bolesť. Vedia, ako sa chrániť pred nákazou. Vedia ošetriť odreninu - očistiť ju a priložiť rýchloobväz.

VI. Príroda v zime (3)

Žiaci poznajú pojmy mráz, sneh, ľad. Pozorujú vodu, sneh a ľad za mrazu v prírode a v teplej miestnosti. Všímajú si spoločné a rozdielne vlastnosti snehu a ľadu (biely, priehľadný, hladký, tvrdý, klzký, sypký, studený, teplom sa topí).

VII. Bezpečnosť cestnej premávky (4)

Žiaci poznajú základné pravidlá správania chodca na vozovke. Poznajú najdôležitejšie dopravné značky pre chodcov a cyklistov, všímajú si, na ktorých miestach v obci alebo v meste sú umiestnené a prečo.

Poznajú dopravné prostriedky, ktoré sa pohybujú po zemi, vo vode a vo vzduchu. Vedia, ako sa správať pri čakaní na verejné dopravné prostriedky, pri nakupovaní, počas jazdy a pri vystupovaní. Riešia jednoduché dopravné situácie na stolnej cvičnej križovatke.

VIII. Technika a výroba (9)

Stavba domu, požiarnici

Žiaci vedia, ktorí pracovníci sa podieľajú na stavbe domu. Poznávajú a rozlišujú rozličné stavebné materiály (tehly, tvárnice, panely, cement, vápno, piesok). Učia sa, ktoré stroje sa najviac používajú pri stavbe (miešačka, žeriav, dopravný pás, bager) a akú prácu vykonávajú.

Všímajú si rôzne druhy budov (podľa veľkosti, počtu poschodí, spôsobu stavby, účelu).

Oboznamujú sa so zásadami bezpečnosti pri kúrení, varení a svietení. Učia sa o príčinách požiaru. Vedia, kde hlásiť požiar. Oboznamujú sa s prácou požiarnikov.

V pekárni

Žiaci sa učia, z čoho a ako sa vyrába pečivo (múka, cesto, miesenie, kysnutie, tvarovanie, pečenie). Vedia rozprávať o výrobe pečiva.

IX. Rodina a spoločnosť (12)

Rodina a príbuzní

Žiaci poznávajú ďalšie príbuzenské vzťahy: teta, strýc, bratranec, sesternica. Vedú sa k chápaniu úlohy rodiny, k úcte a vážnosti vo vzťahu k rodičom.

Pracujúci

Žiaci si všímajú rôzne druhy prác v poľnohospodárstve, v továrni, v obchode, na pošte, v službách, v doprave, v zdravotníctve (u obvodného lekára, u zubného lekára, v lekárni).

V obchode

Žiaci poznajú rozdiel v spôsobe nákupu v obchode s predavačkami a v samoobsluže. Vedia nakúpiť tovar, zistiť cenu výrobku, požiadať o tovar. Hra na obchod (meranie, váženie, platenie). Poznávajú platidlá: 10 Sk, 20 Sk, 50 Sk. V hre na obchod sa učia vydávať celé koruny z 10 Sk a 20 Sk.

X. Príroda na jar a v lete (7)

Žiaci pozorujú prácu dospelých v záhrade, v sade a na poli. Pomenúvajú vykonávané činnosti, používané nástroje a stroje, vysvetľujú ich použitie.

V kútiku živej prírody alebo na záhone sadia semená a pozorujú ich klíčenie a rast. Všímajú si podmienky potrebné pre správny rast rastlín (svetlo, teplo, voda). V sade pozorujú kvitnutie ovocných stromov, opel'ovanie kvetov hmyzom. Spoznávajú les a lesné rastliny (ihličnaté a listnaté stromy, malinčie, jahody). Všímajú si ich rast a plody. Oboznamujú sa s najbežnejšími hubami. Naučia sa poznávať niektoré jedovaté rastliny a ich plody.

Pozorujú život zvierat na jar a v lete (stavanie hniezd pre vtákov, liahnutie mlád'at).

XI. Opakovanie (4)

Sviatky, pamätné dni a významné udalosti. (Učivo sa preberá priebežne).

Žiaci sa jednoduchým vysvetľovaním oboznamujú so spoločenskými javmi a najvýznamnejšími (aj historickými) udalosťami, ktoré sa dotýkajú života školy, obce, vlasti. Spájajú dátum sviatku, pamätného dňa a významnej udalosti s ich obsahom. Poznajú štátnu zástavu. Podľa počutia poznajú hymnu. Vedia, že vlasť slovenských detí je Slovenská republika.

Prvky výtvarnej výchovy

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Výtvarné osvojovanie skutočnosti, ktorá dieťa obklopuje ako svet tvarov, farieb, objemov a materiálov, spojené s rozvojom zmyslového vnímania, cítenia, predstavivosti a výtvarných zručností.

Obsah prvkov výtvarnej výchovy

- I. Výtvarné osvojovanie skutočnosti (14)
 - 1. Tematické práce (7)
 - 2. Zobrazenie prírodných a umelých foriem (7)
- II. Výtvarné hry a dekoratívne činnosti (13)
 - 1. Hry s farbou (3)
 - 2. Priestorové vytváranie (6)
 - 3. Dekoratívne práce (4)
- III. Výtvarná kultúra (6)

Prehľad učiva

I. Výtvarné osvojovanie skutočnosti (14)

1. Tematické práce (7)

Námety zo života detí na základe vlastných zážitkov a rozprávania. Dejové a figurálne námety, nadväzujúce na úlohy 1. a 2. ročníka smerujú k rozvoju detskej predstavivosti. Približné vystihnutie proporčných vzťahov. Výtvarné rozprávanie.

2. Zobrazenie prírodných a umelých foriem (7)

Vyhľadávanie a výtvarné dotváranie prírodných materiálov na základe fantázie - reliéfne (odtlačky alebo odlievanie do sadry) alebo voľné útvary - napr. strašiak v poli a podobne (kolektívne aj samostatné práce).

Veci, ktoré slúžia človeku. Objavovanie a pozorovanie tvarov, vecí z hľadiska ich úžitku a materiálu. Pokusy o kresbové a farebné vyjadrovanie tvarovo aj farebne výrazných predmetov (napr. detské hračky, žehlička, visiaci zámok).

II. Výtvarné hry a dekoratívne činnosti (13)

1. Hry s farbou (3)

Rozpíjanie, zapúšťanie do mokrého podkladu, napr. krajina, obloha. Hra s náhodou, ktorú možno výtvarne využiť - dotváranie farebnej škvرنy na základe predstáv a podobne. Kontrast svetlých a tmavých farieb ako výrazový prostriedok na vystihnutie nálady (kontrast svetlej a tmavej krajiny a naopak). Poznávanie výrazových vlastností svetlej a tmavej plochy (napr. tmavý oblak zakryl slnko, olejová škvرنa na ceste a pod., tempera, vodová a škrobová farba, pastel). Rozdelenie rozlične širokých svetlých a tmavých pásov (napr. vzory na textil) rozširovaním a narastaním, nie vyplňovaním (možnosť využitia voskovej rezervy a kombinovaných techník).

Podľa možností pokračovať v oboznamovaní sa s prácou prostredníctvom kresliacich programov na počítači.

2. Priestorové vytváranie (6)

Rozvíjanie elementárneho zmyslu pre priestor. Modelovanie jednoduchej skutočnosti a vyjadrovanie predstáv na základe fantázie (napr. rozprávkové postavy). Rozvíjanie elementárneho zmyslu pre priestor a súvislosti s poznávaním životného prostredia.

Hra s vytváraním priestoru z najbližšieho okolia dieťaťa na pieskovom stole, pieskovisku (tvarovanie kopcov, údolí, koryta rieky a pod.) a využitím stavebnicových makiet domov a stromov (možnosť skupinovej práce).

3. Dekoratívne práce (4)

Pomocou jednoduchých techník tlače (odtlačky prírodnín, zvitku papiera, vyrobených tlačidiel - zemiak, guma, pokrčený papier a pod.) rozvíjať zmysel pre rytmus a tvorivé radenie prvkov. V dekoratívnych kompozíciách môžeme využiť rôzne vystrihovačky, koláže a mozaiky.

III. Výtvarná kultúra (6)

Ukážky ilustrácii z kníh pre deti z 1. a 2. ročníka (L. Fulla, V. Machaj, J. Lada, A. Klimo, Š. Cpin, J. Čapek) rozširovať o ďalšie (V. Hložník, V. Gergeľová, J. Trnka, V. Bombová). Od jednoduchého opisu obrázka prechádzať k opisu jednotlivých postáv, k vyjadreniu priestoru (vzdialenosti).

Čo vyjadrujú farby, napr. modrá (obloha, voda), červená (oheň, ruža), zelená (tráva, les), žltá (slnko, obilie) a pod.

Detské hračky a bábky. Príležitostne rozvíjať zmysel pre krásu prírody a vzťah k životnému prostrediu.

Prvky hudobnej výchovy (1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom vyučovania prvkov hudobnej výchovy v 3. ročníku je prehĺbiť základné hudobné návyky, ktoré žiaci získali v 1. a 2. ročníku. Viest' žiakov slovom, melódiou a rytmom k jednoduchému samostatnému prejavu vo všetkých zložkách hudobnej výchovy. Pomáhať im a spolupracovať s nimi podľa ich schopnosti a celkového charakteru triedy tak, aby hudba a spev vyvolávali v nich radosť, kladné emócie a snahu uplatniť svoje schopnosti.

Prehľad učiva

Žiaci si osvojujú ďalšie piesne zborovým a skupinovým spevom. Pri vytváraní inštrumentálnych sprievodov pracujú v skupine, skúšajú z daných možností vybrať najvhodnejší sprievod (dvojtónový).

Telesne postihnutý žiak môže trpieť závažnejšou rečovou poruchou (obrna hovoriadiel, ťažšia forma dyslálie, dysartria a iné). V týchto prípadoch sa snažíme zapojiť žiaka do stvárnenia piesní melódiou, hrou na rytmické nástroje, hrou na telo.

Piesne na spev žiakov

Gúľalo sa gúľalo (Ľudová), Pradú ženičky (Ľudová), A tam hore na komíne (Ľudová), Malí muzikanti (E. Hula), Padaj sniežik, padaj (O. Francisci), Semafor (O. Francisci), Ej, chlapi, šuhajci (Ľudová), Tancuj, tancuj (Ľudová), Konvalinka (J. Matuška), Keď slniečko jasne svieti (E. Hula), Keď sa tá sýkorka vydávala (Ľudová), Povedz biela holubička (A. Čobej), Na dvore býva sliepočka naša (J. Matuška).

Piesne na počúvanie

Náš orchester (O. Vygotskij), Letia sane (J. Matuška), Beliže mi, belí (J. Cikker), Mamička (Z. Macháček), Kúpil si pes, Pradie mačka (I. Dibák), Pomôžte mi, dobré deti (A. Čobej), Lietala si lastovička (Ľudová).

MATEMATIKA

Vyučovanie matematiky na osobitnej škole pre telesne postihnutých sa snaží poskytnúť všetkým žiakom spôsobom primeraným ich mentálnej úrovni, adekvátnymi formami a metódami také matematické vzdelanie, ktoré im umožní riešiť najnutnejšie problémy praktického života a úlohy, s ktorými sa stretnú vo svojom budúcom povolani.

Všetky matematické poznatky sa získavajú na základe najrôznejších praktických činností. Dôležité je, aby uplatňovaním požiadavky názornosti vo vyučovaní boli žiaci vedení k tomu, aby pochopili podstatu učiva tak, aby si v prípade potreby dokázali matematický problém znázorniť a riešiť aspoň pomocou znázornenia.

Pri numerických výpočtoch sa učia využívať rôzne pomôcky, ako sú tabuľky, sčítacie pravítka, kalkulačky a PC.

Na základe vhodne opakovaných činností s konkrétnymi objektmi a ich skupinami sa dopracúvajú k najjednoduchším matematickým poznatkom, čím si súčasne rozvíjajú myslenie podľa možností svojej mentálnej úrovne. Vyjadrovanie žiakov sa rozvíja v súvislosti s činnosťami. Odbornú terminológiu si osvojujú pasívne, aktívne sa postupne učia iba najdôležitejšie termíny.

Pri vyučovaní matematiky v osobitnej škole pre telesne postihnutých sa zdôrazňuje požiadavka výcviku jemnej motoriky rúk vhodnými úlohami, v ktorých sa cvičí úchop a manipulácia s predmetmi. Grafické úlohy sa u jednotlivých žiakov plnia v závislosti od toho, na akom stupni sú u nich rozvinuté grafické zručnosti a návyky. Pri nespôsobilosti žiaka pre grafický výkon sa u neho od úloh tohoto typu upúšťa, alebo ich robí pomocou PC, ak je spôsobilý ovládať klávesnicu.

1. ročník

(4 hodiny týždenne, 132 hodín ročne)
(122 hodín aritmetiky a 10 hodín geometrie)

Cieľom prvého ročníka je osvojiť si vedomosti, zručnosti a návyky z počítania v obore prirodzených čísiel 1 - 5. S osvojovaním matematických poznatkov sústavne rozvíjať myslenie žiakov a to najmä tým, že sa žiaci učia riešiť primerané praktické úlohy, hľadať vzťahy medzi predmetmi, atď.

Na základe rozboru reálnych situácií a využitím nadobudnutých matematických poznatkov sa posilňuje ich aktivita, pracovná morálka a sebavedomie.

Prehľad učiva

ARITMETIKA

I. Názorný úvod k učivu o prirodzenom čísle (20)

1. Triedenie predmetov podľa vlastností (množstvo, veľkosť, farba, tvar).

2. Dvojica. Vzťahy rovnako - nie rovnako, viac - menej.
3. Usporiadanie (napr. veľa, málo, veľký, malý). Vzťahy - pred, za. Prvý, posledný.

II. Prirodzené čísla 1, 2, 3, 4, 5, 0 - numerácia a počtové výkony (102)

Číselný obor sa rozširuje postupne. Najprv sa preberie numerácia v obore do dvoch a žiaci sa oboznámia so sčítaním a odčítaním v tomto obore. Potom sa preberie numerácia a počtové výkony s číslami 3, 4, 5 a 0.

Každú číslicu pri vyvodzovaní vymodelovať z plastelíny alebo modulitu.

1. Numerácia v obore do 2 a počtové výkony.

- Číslo 1. Určovanie a vyznačovanie počtu predmetov. Čítanie a písanie číslice 1, znázorňovanie čísla 1.
- Číslo 2. Určovanie a vyznačovanie počtu predmetov. Čítanie a písanie číslice 2, znázorňovanie čísla 2.
- Porovnávanie čísiel 1, 2. Vzťahy väčší, menší, rovná sa. Znak $>$, $<$, bez písania. Nerovnosti $1 < 2$, $2 > 1$, rovnosti $1 = 1$, $2 = 2$. Znázorňovanie nerovnosti (rovnosti) pomocou tvorenia dvojíc.
- Sčítanie a odčítanie v obore do dvoch.
- Sčítanie. Objasnenie podstaty sčítania, znak $+$ (plus).
- Zápis príkladov sčítania.
- Znázorňovanie príkladov sčítania.
- Odčítanie. Objasnenie odčítania ako obráteného počtového výkonu k sčítaniu. Znak $-$ (mínus).
- Zápis príkladov odčítania.
- Znázorňovanie príkladov odčítania.
- Pamäťový nácvik príkladov sčítania a odčítania v obore do dvoch.
- Riešenie jednoduchých slovných úloh.

2. Numerácia v obore do 3 a počtové výkony.

- Číslo 3. Rad názvov: jeden, dva, tri. Počítanie po jednom do troch. Určovanie a vyznačovanie počtu predmetov. Čítanie a písanie číslice 3. Porovnávanie čísla 3 s číslami 1, 2, 3. Znázorňovanie nerovnosti a rovnosti pomocou tvorenia dvojíc. Rad čísiel 1, 2, 3. Vzťahy - hneď pred, hneď za.
- Sčítanie a odčítanie v obore do troch.
- Sčítanie.
- Zápis príkladov sčítania.
- Znázorňovanie príkladov sčítania.
- Odčítanie.
- Zápis príkladov odčítania.
- Znázorňovanie príkladov odčítania.
- Pamäťový nácvik príkladov sčítania a odčítania v obore do 3.
- Riešenie jednoduchých slovných úloh.

3. Numerácia v obore do 4 a počtové výkony.

- Číslo 4. Rad názvov: jeden, dva, tri, štyri. Vzťahy pred, za a vzťahy hneď pred, hneď za.
- Počítanie po jednej. Určovanie a vyznačovanie počtu predmetov.
- Čítanie a písanie číslice 4, znázorňovanie čísla 4.
- Radové číslovky (prvý, druhý, tretí, štvrtý).
- Porovnávanie čísla 4 so všetkými doteraz známymi číslami. Zápis príslušných nerovností, rovností. Znázorňovanie nerovnosti pomocou tvorenia dvojíc. Určovanie čísiel menších (väčších) ako je dané číslo.
Sčítanie a odčítanie v obore do štyroch.
- Sčítanie.
Zápis príkladov sčítania.
Znázorňovanie príkladov sčítania.
- Odčítanie.
Zápis príkladov odčítania.
Znázorňovanie príkladov odčítania.
- Pamäťový nácvik príkladov sčítania a odčítania v obore do 4.
Riešenie jednoduchých slovných úloh.

4. Numerácia v obore do 5 a počtové výkony.

- Číslo 5. Rad názvov: jeden, dva, tri, štyri päť. Vzťahy pred, za a vzťahy hneď pred, hneď za.
- Počítanie po jednej. Určovanie a vyznačovanie počtu predmetov.
 - Čítanie a písanie číslice 5, znázorňovanie čísla 5.
 - Radové číslovky (prvý, druhý, tretí, štvrtý, piaty).
 - Porovnávanie čísla 5 so všetkými doteraz známymi číslami. Zápis príslušných nerovností, rovností. Znázorňovanie nerovností pomocou tvorenia dvojíc.
Určovanie čísiel menších (väčších) ako je dané číslo.
Sčítanie a odčítanie v obore do päť.
 - Sčítanie.
Zápis príkladov sčítania.
Znázorňovanie príkladov sčítania.
 - Odčítanie.
Zápis príkladov odčítania.
Znázorňovanie príkladov odčítania.
 - Pamäťový nácvik príkladov sčítania a odčítania v obore do 5.
Rozklad čísiel na sčítance v obore do 5.
Riešenie jednoduchých slovných úloh.

Číslo 0

- Sčítanie a odčítanie s číslom nula.

GEOMETRIA (10)

Rovinné útvary: štvorec, obdĺžnik, trojuholník, kruh - priradovanie názvu.

Priestorové útvary: kocka, guľa.

2. ročník

(5 hodín týždenne, 165 hodín ročne)

(155 hodín aritmetiky a 10 hodín geometrie)

Prehľad učiva

ARITMETIKA

I. Opakovanie a prehĺbenie učiva z 1. ročníka (30)

- Numerácia v obore 0 až 5.
- Sčítanie a odčítanie v obore 0 až 5.

II. Numerácia v obore 0 až 10 a počtové výkony (125)

Číselný obor sa rozširuje postupne. Najprv sa preberie numerácia v obore do 6 a žiaci sa oboznámia so sčítaním a odčítaním v tomto obore. Potom sa postupne preberie numerácia a počtové výkony čísiel 7, 8, 9 a 10.

- Prirodzené čísla 6 až 10.
- Určovanie počtu predmetov.
- Vytváranie skupín predmetov o danom počte predmetov.
- Čítanie a písanie číslic 6 až 10, ich názorné vyjadrenie.
- Usporiadanie čísiel 1 až 10, číselná os, porovnávanie čísiel, vyjadrenie pomocou znakov =, >, <.
- Riešenie jednoduchých slovných úloh na porovnávanie čísiel.

Sčítanie a odčítanie v obore 0 až 10.

Odporúča sa nacvičovať počtové výkony sčítania a odčítania oddelene, postupne číselný obor rozširovať a v závere každého oboru precvičovať spoje sčítania a odčítania spoločne. **Používať tabuľky sčítania, sčítacie pravítko. Podľa mentálnych schopností žiakov možnosť redukcie učiva s vypracovaním individuálnych plánov.**

1. Opakovanie sčítania a odčítania v obore 0 až 5.
2. Sčítanie a odčítanie v obore do 6.
3. Sčítanie a odčítanie v obore do 7.
4. Sčítanie a odčítanie v obore do 8.
5. Sčítanie a odčítanie v obore do 9.
6. Sčítanie a odčítanie v obore do 10.
7. Sčítanie a odčítanie v obore 0 až 10 - zhrnutie.
 - Vzájomná súvislosť sčítania a odčítania.
 - Riešenie jednoduchých slovných úloh na sčítanie a odčítanie.

GEOMETRIA (10)

I. Geometrické tvary

Rovinné útvary - prirad'ovanie k názvu.

Priestorové útvary - valec - prirad'ovanie k názvu.

II. Priamosť (10)

Vlastnosť "priamy", "nie je priamy". Modelovanie a kreslenie priamych a krivých čiar z geometrických tvarov (štvorec, obdĺžnik, trojuholník, kruh).

3. ročník

(5 hodín týždenne, 165 hodín ročne)

(125 hodín aritmetiky a 40 hodín geometrie)

Prehľad učiva

ARITMETIKA

I. Opakovanie a prehĺbenie učiva z 2. ročníka (20)

- Numerácia v obore 0 až 10.
- Nerovnice typu $a < 10$, $a > 0$, postupným dosadzovaním pomocou znakov na porovnávanie čísiel.
- Sčítanie a odčítanie v obore do 10.
- Riešenie jednoduchých slovných úloh.

II. Numerácia v obore 10 až 20 (20)

- Vymenovanie radu názvov čísiel.
- Určovanie počtu predmetov počítaním po jednom.
- K číslu priradiť skupinu predmetov.
- Čítanie a písanie číslic.
- Určovanie radu čísiel - jednotky, desiatky.
- Usporiadanie čísiel, porovnávanie čísiel. Zápis pomocou znakov $=$, $>$, $<$, číselná os.
- Riešenie jednoduchých nerovnic typu $a < 20$ postupným dosadzovaním.
- Riešenie jednoduchých slovných úloh na porovnávanie čísiel.

III. Sčítanie a odčítanie v obore do 20 bez prechodu cez základ (35)

1. Sčítanie a odčítanie v obore do 20 bez prechodu cez základ. Príklady typu:

$$10 + 7 = 17 \quad 17 - 7 = 10$$

$$13 + 4 = 17 \quad 17 - 4 = 13$$

2. Upevňovanie sčítania a odčítania v obore do 20

- upevňovanie spojov pamäti,
- riešenie jednoduchých slovných úloh na sčítanie a odčítanie.

IV. Sčítanie a odčítanie v obore do 20 s prechodom cez základ (40)

1. Sčítanie a odčítanie v obore do 20 s prechodom cez základ sa využívajú rôzne pomôcky ako napr. štvorcová sieť, počítadlo a pod. Každý príklad žiaci musia vedieť znázorniť a aspoň pomocou znázornenia povedať výsledok, prípadne postup výpočtu.

Učia sa využívať tabuľku sčítania a sčítacie pravítko.

Žiaci, ktorí majú problémy s písaním na základe ťažšieho postihnutia horných končatín, môžu úlohy riešiť:

- formou testu,
- prikladaním číslic na pozíciu výsledku,
- prácou s počítačom,
- prípadne iným vhodným postupom.

Príklady typu:

$$9 + 5 = 14$$

$$14 - 5 = 9$$

2. Upevňovanie sčítania a odčítania v obore do 20

- upevňovanie pamäťového sčítania a odčítania,
- vzťahy: o n viac, o n menej,
- riešenie jednoduchých slovných úloh.

Na základe mentálnych schopností žiakov je možná redukcia učiva s možnosťou vypracovania individuálnych učebných plánov.

V. Úvod do násobenia v obore do 20 (10)

1. Znak . (krát).
2. Súčin prirodzených čísiel ako opakované sčítanie.
3. Násobilka dvomi - pamäťový nácvik.

Žiakom s viacnásobným postihnutím preložíme učivo násobenia do vyššieho ročníka.

GEOMETRIA

I. Bod, úsečka (40)

1. Bod, zakresľovanie bodov, označovanie bodov veľkými tlačenými písmenami.
2. Úsečka, krajné body úsečky. Označovanie úsečky pomocou jej krajných bodov. Vyznačovanie úsečky, rysovanie úsečky pomocou pravítka. Vyznačovanie bodov, ktoré na danej úsečke ležia, neležia.

Žiaci s ťažším telesným postihnutím sa vzdelávajú pasívne, prípadne riešia úlohy z geometrie pomocou programov na PC alebo podľa zväženia vyučujúceho namiesto geometrie sa učia len aritmetiku.

PRACOVNÉ VYUČOVANIE

Cieľom pracovného vyučovania v prvých troch ročníkoch osobitnej školy pre telesne postihnutých je rozvíjať motoriku žiakov, dosiahnuť dokonalejšiu koordináciu a ovládanie pohybov, vytvoriť elementárne pracovné zručnosti a návyky a prispieť ku komplexnej diagnostike žiakov vzhľadom k ich ďalšiemu vzdelávaniu v rámci diferencovaného vyučovania na osobitnej škole. Pracovné vyučovanie v spolupráci s ostatnými predmetmi prispieva k všestrannému rozvoju žiakov.

Vo všetkých ročníkoch sa žiaci učia rozoznávať a spracovávať rôzny materiál, správne a bezpečne zaobchádzať s jednoduchými výrobnými nástrojmi a pomôckami, dodržiavať správne pracovné postupy, učia sa správne organizovať si prácu, udržiavať na pracovisku poriadok, dbať na hygienické a bezpečnostné pravidlá a osvojujú si kultúrne návyky.

Pri práci žiaci získavajú vedomosti o materiále, nástrojoch a o pracovných postupoch. Učia sa poznávať druhy materiálu, jeho vlastnosti, poznávať konštrukciu a funkciu nástrojov, učia sa hovoriť o tom, čo robia a s čím pracujú. Žiaci sa postupne a primerane svojmu veku vedú k chápaniu vzťahov medzi materiálom, nástrojmi a spôsobmi práce a tak sa rozvíja ich technické myslenie a vyjadrovanie a tiež technická predstavivosť. Sú vedení k tomu, aby pozorne sledovali ako ľudia pracujú, ako stroje uľahčujú a urýchľujú prácu. Učia sa porovnávať vlastné pracovné skúsenosti a pracovné výsledky s prácou dospelých, oceňovať pracovné úsilie, vážiť si prácu, jej výsledky a chápať spoločenský význam práce.

Pracovné vyučovanie posilňuje rozumový rozvoj žiakov tým, že sa fyzická práca spája s vedomosťami, ktoré nadobúdajú vo vyučovaní ostatných predmetov i v praktickom živote. V pracovnom vyučovaní sa žiaci vedú ku kolektívnej cieľavedomej a tvorivej práci, vytvárajú sa u nich kladné osobné vlastnosti ako presnosť, trpezlivosť, húževnatosť, disciplinovanosť a zodpovednosť. Pracovné vyučovanie vzbudzuje u žiakov záujem o prácu, uspokojuje ich túžbu po činnosti a zacielením práce k užitočnému výsledku prebúdzá kladný vzťah k práci, pestuje zmysel pre poriadok, cit pre krásu a účelnosť materiálu, nástrojov a spôsobov práce.

Pri každej práci si žiaci zvykajú pracovať kultúrne, systematicky poznávajú hlavne prvky organizácie, hygieny a bezpečnosti práce. Učia sa pracovať disciplinovane a svedomito, hospodárne zaobchádzať s materiálom a nástrojmi.

Pri výbere úloh učiteľ prihliada tiež k učebnej látke v ostatných predmetoch. Nutnosť koordinácie pracovného vyučovania s inými vyučovacími predmetmi vyplýva zo samej podstaty rozvoja poznávacích možností mentálne retardovaných žiakov - spájať konkrétnu činnosť s poučením, prax s teóriou.

Pracovné zaťaženie musí byť primerané silám žiakov, to znamená, že nesmie byť náročné, aby žiakov nevyčerpal, ale nie zasa príliš jednoduché, ktoré by vôbec neaktivizovalo ich myslenie, a ktoré by ich nezamestnávalo v dostatočnej miere.

Veľmi dôležitou podmienkou je materiálne zabezpečenie pracovného vyučovania. Sú to najmä pracovne a dielne, pozemok, dostatočné množstvo vyhovujúcich nástrojov, pracovných a učebných pomôcok a jednotného materiálu pre žiakov.

Pracovné vyučovanie na osobitnej škole má veľký význam, preto je potrebné prednostne upraviť jeho podmienky.

Pracovné prostredie musí vyhovovať hygienickým podmienkam (čistý vzduch, osvetlenie, čistota pracoviska, atď.). K hygienickým podmienkam patrí aj vhodné oblečenie na pracovné vyučovanie. Pracovisko musí byť vybavené lekárničkou.

Pri pestovateľských prácach sa na školskom pozemku (v záhrade) určí pre jednotlivé pracovné skupiny dostatočná plocha (na jedného žiaka asi 1 m² pôdy, prípadne podľa pracovnej zdatnosti primerane viac). K realizácii pestovateľských prác slúži tiež kútik prírody v každej učebni.

V pracovnom vyučovaní sa používajú rôzne učebné pomôcky. Spravidla je to vzorový výrobok a súbor nástrojov, materiálov a zariadení pre určitý druh práce, ďalej sú to výkresy, obrazy, ilustrácie, modely, diagramy, prírodniny, predlohy, filmy, videokazety, príp. CD.

Dôležitou súčasťou pracovného vyučovania sú exkurzie, ktoré žiakom umožňujú od najnižších ročníkov poznávať prácu dospelých na rôznych pracoviskách a posilňovať spojenie pracovného vyučovania s praxou.

Pracovné vyučovanie sa delí na tri základné zložky. Dielenské práce, pestovateľské práce, práce v domácnosti (a sebaobsluha).

Vo výuke chlapcov a dievčat sú obsiahnuté tieto tri zložky vo všetkých ročníkoch. Nie je nutné, aby v každom vyučovacom týždni boli zaradené všetky tri. Podľa ročných období je možné meniť počet hodín, ale za predpokladu, že bude zachovaný celkový počet hodín v roku, určený pre jednotlivé zložky.

Medzi **dielenské práce** sú zaradené práce s drobným materiálom, modelovanie, práce montážne a demontážne, práce s papierom.

Medzi **pestovateľské práce** sú zahrnuté práce v kútiku živej prírody, v záhrade, v sade a na poli.

Medzi **práce v domácnosti** sú zaradené v prvých troch ročníkoch aj práce spojené s osobnou hygienou, hygienou pracoviska a sebaobslužné práce (obliecť sa, zašnúrovať šnúrky na topánkach, očistiť topánky a pod.).

Počet hodín pre jednotlivé zložky je povinný, počet hodín pre prácu s určitým materiálom v rámci uvedených troch zložiek (napr. práce s papierom, textilom, príprava jedál, modelovanie a pod.) je možné upraviť podľa miestnych podmienok. Praktické činnosti uvedené v osnovách sú záväzné, výrobky určí učiteľ.

V osobitnej škole pre telesne postihnutých je realizácia pracovného vyučovania o to náročnejšia, že každý žiak je postihnutý určitým typom a stupňom poruchy hybnosti. V pracovnom vyučovaní týchto žiakov sa preto plnia zároveň aj špecifické rehabilitačné úlohy. V rámci nich sa zdôrazňuje najmä úloha zlepšiť funkčnú schopnosť horných končatín. Pozornosť sa zameriava na dosiahnutie čo najlepšej obratnosti ruky, nacvičujú sa vhodné spôsoby uchopenia predmetu a manipulácie s predmetom. Osobitná starostlivosť sa venuje výcviku vedúcej ruky, na úlohu ktorej sa cvičí funkčne schopnejšia ruka.

Zapojenie horných končatín, postihnutých poruchou hybnosti, do pracovnej činnosti má reedukačný význam. Ku kompenzačnej funkcii pri strate horných končatín alebo ich funkčnej nespôsobilosti sa cvičia iné časti tela, prípadne sa využívajú protézy.

Často sa kombinujú reedukačné a kompenzačné postupy. Pracovné vyučovanie sa má uskutočňovať v koordinácii s pracovnou terapiou.

Pracovné vyučovanie telesne postihnutých žiakov kladie určité nároky aj na materiálne vybavenie. Vyžaduje sa priestrannosť pracovného prostredia, aby sa v ňom mohli žiaci pohybovať aj s pomocnými prístrojmi a aby každý žiak mal dostatok miesta pre svoje pracovné úkony. Podľa charakteru telesnej chyby je účelné upraviť stoličku a pracovný stôl tak, aby žiak mohol pri práci sedieť i stáť. Podľa potreby sa používajú vhodné pomôcky (ťažítka, zveráky).

Vyžaduje sa zvýšená pozornosť na bezpečnosť pri práci, najmä v prípadoch žiakov s jednou hornou končatinou, žiakov s poruchami pohybovej koordinácie, ako i žiakov s poruchami dolných končatín, ktorí majú labilný postoj a chôdzu.

Pracovné vyučovanie telesne postihnutých žiakov je spojené so značnými časovými nárokmi a od učiteľa vyžaduje zvýšenú starostlivosť a pomoc najmä v prípadoch žiakov s ťažším pohybovým postihnutím.

Niektoré praktické činnosti predpísané osnovami môžu jednotliví žiaci realizovať v obmedzenej miere. Pri nespôsobilosti žiaka pre určitú praktickú činnosť volí učiteľ pre tento prípad náhradnú činnosť.

Primeranosť práce pri danom type a stupni telesnej chyby sa vyžaduje nielen z hľadiska požiadavky nezhoršovať zdravotný stav žiaka, ale aj z hľadiska prevencie pred vznikom negatívneho vzťahu žiaka k práci.

1. ročník

(3 hodiny týždenne, 99 hodín ročne)

Organizácia a plánovanie práce

Udržiavať poriadok na pracovnom mieste. Ukladať nástroje, potreby a pomôcky na určené miesto (význam udržiavania poriadku na pracovnom mieste vzhľadom na úsporu času). V kútiku živej prírody sa pracuje priebežne. Osobitná starostlivosť sa venuje žiakom s ťažšími poruchami hybnosti.

Bezpečnosť a hygiena pri práci

Opatrne zaobchádzať s používanými nástrojmi, náradím a pomôckami, aby sa žiaci neporanili. Dbať o čistotu rúk a pracoviska.

PRÁCE V DIELNI (45)

Práce s drobným materiálom

Praktické činnosti:

Navliecť korálky rovnakej farby alebo v rôznom farebnom rytme, rovnakej veľkosti alebo rozdielnej veľkosti, triediť podľa veľkosti, tvaru, farby, skladat' mozaiky, pracovať s plodmi - napichávať, navliekať, nadväzovať, nalepovať.

Materiál a nástroje

Nite, šnúrky, korálky rôznej farby a tvaru, gaštany, žalude, zemiaky, šišky, jarabinky, plody slnečnice, škatuľky na triedenie, papier, lepidlo, špajdľa, špáradlá, kartón, nožnice, veľká tupá ihla, štetec na lepidlo.

Príklady výrobkov

Náhrdelníky, náramky (jednofarebné, rôznofarebné, z rovnakých tvarov, z rôznych tvarov), mozaiky z rozličných materiálov, zvieratká z plodov, koláže a iné.

Modelovanie

Praktické činnosti:

Oboznámiť sa s modelovacím materiálom, poučenie o materiále. Modelovací materiál miesiť, stláčať, valkať, guľať, vyťahovať, odštipávať, modelovať základné tvary - valčeky, šišky, placky atď. Modelovať jednoduché tvary z jedného kusa, neskôr modelovať predmety z dvoch a viacerých častí. Na dokončenie výrobkov používať drievka, zápalky, špajdle, špáradlá, papier, perie atď. Modelovať na pieskovisku alebo na pieskovom stole.

Materiál a nástroje

Modelovací materiál, podložka pre prácu s modelovacím materiálom, špajdle, navlhčovač, nádoba s vodou, drevka, zápalky, špachtľa, perie, piesok, pieskovisko, pieskový stôl.

Príklady výrobkov

Valčeky, šišky, placky, jednoduché tvary zeleniny (mrkva, petržlen, repa, reďkovka, rajčiak), ovocia (jablko, hruška, slivka, banán), pekárskych výrobkov (rožok, žemľa, chlieb), údenárskych výrobkov (saláma, párky, klobásy) a pod. Predmety zložené z dvoch a viacerých častí: snehuliak, rozličné zvieratká, košík zemiakov, misa s ovocím a pod.

Vymodelovanie krajiny na pieskovisku alebo na pieskovom stole: ulice, križovatka, sad, okolie školy.

Montážne a demontážne práce

Praktické činnosti:

Hry so stavebnicami z dreva aj z plastov. Triediť a ukladať časti stavebníc. Voľne zostavovať a spájať časti stavebníc. Zisťovať, čo patrí a nepatrí do súboru. Cvičiť motoriku, pozornosť, presnosť. Zisťovať lateralitu.

Materiál a nástroje

Rôzne druhy drevených stavebníc a stavebníc z plastov. Kocky, skrutkovacie bábiky. Matice, skrutky, maticové kľúče (z plastov, prípadne z dreva).

Príklady výrobkov

Vláčik z voľne vedľa seba zostavených kociek, veža z kociek postavených na seba, domy, autá, tunely, bábiky rovnakej farby a iné.

Práce s papierom a kartónom

Praktické činnosti:

Poznávať vlastnosti papiera (povrch - hladkosť, drsnosť, hrúbku, farbu). Triediť papier podľa vlastností. Prekladať, skladať, vystrihovať, nalepovať, zlepovať. Perforácia podľa tvaru šablóny. Poučiť o práci s nožnicami. Potláčať papier odtlačkami rozličných predmetov a detskými tlačidielkami.

Materiál a nástroje

Rôzne druhy papiera, rozličnej farby a povrchu. Nožničky so zagulatenými hrotmi, navlhčovač, lepidlo, štetec na lepidlo, ihla na vypichávanie, šablóny, súbory detských tlačidielok.

Príklady výrobkov

Prekladanie papiera na polovicu, na štvrtinu, prekladanie pásika na rovnaké časti - harmonika, skladanie papiera - šípka, čiapka, loďka. Trhanie a vytrhávanie - papierové pásiky podľa preloženia, jednoduché tvary podľa perforácie, strihanie, vystrihovanie - tvary s

rovnými čiarami, pásiky, štvorce, trojuholníky, neskôr tvary podľa perforácie alebo podľa obrysu. Pomôcky z papiera na využitie v iných vyučovacích predmetoch - vystrihávané štvorčky s obrázkami zvierat, vecí, rastlín na triedenie a zaraďovanie.

PESTOVATELSKÉ PRÁCE (22)

Praktické činnosti:

Polievať kvetiny na záhone aj v kútiku živej prírody. Pestovať hrach a fazuľu, sadiť ich do črepníka, polievať. Pomáhať pri zbere zeleniny, ovocia, čistiť záhony a chodníky, vyberať kamienky. Oboznámiť sa s jednoduchým záhradníckym náradím. Ísť na vychádzku do záhrad, do parkov.

Žiaci s ťažším postihnutím horných končatín alebo imobilní žiaci vykonávajú také činnosti, ktoré zvládajú, napr. v kútiku živej prírody.

Náradie a pomôcky

Krhla, črepníky, debničky na kvetiny, kypriaci kolík, hrable, drapka, motyka, kolíky so šnúrou.

PRÁCE V DOMÁCNOSTI A SAMOOBSLUHA (23)

Praktické činnosti:

Samoobsluha. Osobná hygiena.

Umyť si ruky, tvár, čistiť si zuby, česať sa, klokať, používať vreckovku, **starat' sa o ortopedické pomôcky**, používať WC.

Obúvať sa, šnúrovať a zaväzovať topánky. Čistiť topánky - očistiť prach, nakrémovat', vyleštiť.

Ovládať rôzne druhy zapínania odevov. Samostatne sa obliekať. Odstrániť prach z odevu, kefovať, prášiť. Odkladať odev a obuv.

Hygiena v domácnosti.

Utierať smaltovaný riad a riad z plastov. Pomáhať pri stolovaní.

Udržiavať poriadok. Zametať. Utierať prach.

Náradie a pomôcky

Smaltovaný riad, jedálne príbory, obrúsky, lopatka na smeti, zmeták, prachovka, obuv, kefa na topánky, kefa na krém, flanel, cvičné dosky na nácvik zapínania, kefa na šaty, ramienka na šaty. Toaletné mydlo, kefka na ruky, kefka na zuby, zubná pasta, ústna voda, hrebeň, vreckovka.

2. ročník

(3 hodiny týždenne, 99 hodín ročne)

Organizácia a plánovanie práce

Upevňovanie vedomostí z 1. ročníka, najmä ukladanie pomôcok na určené miesto. Účelne spracovávať materiál tak, aby bol čo najlepšie využitý (použitie nového aj starého materiálu, využitie zvyškov). Oboznamovať sa so základmi jednoduchého pracovného postupu. Práce v kútiku živej prírody sa vykonávajú priebežne celý rok.

Bezpečnosť a hygiena pri práci.

Rešpektovať požiadavky bezpečnosti a hygieny pri každej práci. *Zvýšenú* pozornosť venovať eretikom.

PRÁCE V DIELNI (45)

Práce s drobným materiálom

Praktické činnosti:

Upevňovať zručnosti z 1. ročníka. Drobný materiál rozlične skladať, spájať navliekať, upravovať, ohýbať, strihať, lisovať, prepichovať, zväzovať, zlepovať, určovať farbu, triediť podľa farby a tvaru, rozlišovať prírodný a umelý materiál.

Materiál a nástroje

Drievka, handričky, škatuľky, korok, vyfúknuté vajíčka, bužírka, papier, špagáty, stužky, nite, slama, listy, gaštany, šišky, šupiny zo šišíek, konáriky zo stromov, mozaiky, bôb, fazuľa, kukurica, plody slnečnice a iné.

Príklady výrobkov

Rozličné tvary z drievok, vláčik zo zápalkových škatuliek, písací stôl zo zápalkových škatuliek, nalepované obrazce z drievok, zvieratka z gaštanov, vajíčka ozdobené papierom, machom.

Modelovanie

Praktické činnosti:

Modelovací materiál miesiť, stláčať, valkať, guľať, vyťahovať, odoberať, odštipávať, rozdeľovať, sušiť, vytvárať základné tvary - valčeky, šišky, placky.

Poznávať tvárnosť a súdržnosť materiálu. Modelovať predmety z viacerých častí. Na doplnenie výrobkov možno použiť aj iný materiál (drievka, špagdle, papier, špáradlá atď.).

Modelovať na pieskovisku a pieskovom stole.

Materiál a nástroje

Modelovací materiál, podložka pre prácu s modelovacím materiálom, špachtľa, modelovacie očko, navlhčovač, nádoba s vodou, ceruzka, drierka, zápalky, špajdle, špáradlá, perie, piesok, pieskovisko, pieskový stôl.

Príklady výrobkov

Valčeky, šišky, placky, jednoduché tvary zeleniny (mrkva, petržlen, zeler, repa, reďkovka, cibuľa, rajčiak, zemiak), ovocia (jablko, hruška, banán, slivka, čerešňa, melón, pomaranč), pekárske výrobky (chlieb, rožok, žemľa, pletenka, vianočka), údenárskych výrobkov atď.

Predmety, ktoré sa skladajú z niekoľkých častí:

Rozprávkové postavy, rôzne zvieratá, košík zemiakov, misa s ovocím a pod.

Vymodelovanie krajiny na pieskovisku alebo pieskovom stole.

Ulice, križovatka, sad, okolie školy, kopec, tunel, most, železničná trať.

Práce s papierom a kartónom

Praktické činnosti:

Prekladanie, skladanie, vytrhávanie, strihanie, nalepovanie, zlepovanie, rezanie, obkresľovanie tvaru podľa šablóny, vystrihávanie jednoduchých symetrických tvarov z preloženého papiera.

V praktických činnostiach určovať vlastnosti papiera (hrúbku, povrch, farbu). Rozlišovať druhy papiera, s ktorým sa pracuje (novinový, baliaci, priekleповý, výkresový, farebný papier, pijavý papier).

Materiál a nástroje

Papier rôzneho druhu a kvality. Nožnice, ceruza, navlhčovač, lepidlo, štetec na lepidlo.

Príklady výrobkov

Skladačky (harmonika, čiapka, loďka, bábka, vrecúško, pohárik), vystrihovačky (napr. figúrky, zvieratká, symetrické tvary a pásové vystrihovačky - bábiky, stromčeky, snehové vločky, kvetiny a pod.), ozdoby (reťaze, strapce, košíky), pomôcky na vyučovanie iných predmetov (geometrické tvary - štvorce, trojuholníky).

Montážne a demontážne práce

Praktické činnosti:

Z jednotlivých súčastí stavebníc zostavovať modely podľa predlohy a podľa vlastnej predstavy.

V praktických činnostiach poznávať vlastnosti materiálov, ktoré sa používajú na montážne práce a porovnávať ich s inými materiálmi.

Materiál a nástroje

Rôzne druhy stavebníc, najmä stavebnice z plastov. Matice, skrutky, maticové kľúče z plastu.

Príklady výrobkov

Plošné tvary - rôzne podložky, priestorové modely, domy, ploty, mosty, nábytok.

PESTOVATEĽSKÉ PRÁCE (22)

Praktické činnosti:

Ošetrovať izbové rastliny (polievať, kypriť, prihnojovať, oplachovať prach z listov, umývať listy, odstraňovať odumreté časti).

Pestovať hrach, fazuľu a reďkovky (upravovať pôdu pred siatím, siať do riadkov, pretrhávať, polievať, priebežne počas vegetácie sa starať o rastliny).

Pracovať s lopatkou, motyčkou a hrablami pri úprave záhonov. Zalievať a priebežne sa starať o trvalky.

Poznávať podmienky pre život rastlín (voda, vzduch, svetlo, teplo, pôda, hnojivá).

Pozorovať klíčenie semien hrachu a fazule - sledovať zmeny na semenách pri klíčení a začiatočnom raste. Pestovať hrach a fazuľu zo suchých a predklíčených semien. Zasieť obilie do misky (príprava veľkonočnej výzdoby).

Ísť na vychádzku do záhrad, do parkov.

Žiaci s ťažším telesným postihnutím (imobilní) sa sústreďujú na prácu v kútiku živej prírody.

Náradie a pomôcky

Črepníky, debnička na kvetiny, krhla, hrable, kolíky so šnúrou, drapka, motyka.

PRÁCE V DOMÁCNOSTI A SAMOOSLUHA (23)

Praktické činnosti:

Upevňovať pracovné návyky z 1. ročníka.

Samoosluha. Osobná hygiena.

Umyť si ruky, tvár, čistiť si zuby, česať sa, klokať, používať vreckovku a WC.

Obúvať sa, čistiť obuv.

Čistiť šaty, kefovať, prášiť.

Hygiena v domácnosti.

Utierať a uložiť riad. Pomáhať pri stolovaní, estetická úprava stola, rozloženie obrúskov, príborov, tanierov.

Udržiavať poriadok, zametať, utierať prach.

Ukladať nástroje, potreby, pomôcky na určené miesto.

Šitie

Prípravné práce na šitie, preťahovať bužíрку na cvičných drevených doskách. Oboznámiť sa s ihlou - prepichovať kartón s narysovanými priamkami a bodmi.

Žiaci s ťažším telesným postihnutím, ktorí nie sú schopní vykonávať úkony jemnej motoriky, ako napr. uchopenie ihly, vykonávajú náhradné činnosti, ktoré zvládajú.

Náradie a pomôcky

Riad, obrúsky, jedálne príbory, lopatka na smeti, metlička, zmeták, prachovka, topánky, kefa na topánky, krém, kefka na krém, flanel, kefa na šaty. Toaletné mydlo, kefka na zuby, pasta na zuby, ústna voda, hrebeň, vreckovka, bužírka, drevené dosky.

Ihla, kartón.

3. ročník

(3 hodiny týždenne, 99 hodín ročne)

Organizácia a plánovanie práce

Upevňovať vedomosti z predchádzajúcich ročníkov. Udržiavať poriadok na pracovnom mieste, ukladať pomôcky na určité miesto. Účelne spracovať materiál. Zvládnuť základy jednoduchého pracovného postupu.

Postupne oboznamovať žiakov so záznamami o pestovateľských prácach.

Bezpečnosť a hygiena pri práci

Rešpektovať požiadavky bezpečnosti a hygieny pri každej práci.

Poznať účel a použitie obväzového balíčka, rýchloobväzu.

PRÁCE V DIELNI (45)

Práce s drobným materiálom

Praktické činnosti:

Zdokonaľovať praktické činnosti, ktoré si žiaci osvojili v predchádzajúcich ročníkoch. Zamerať sa na kombináciu rozličného materiálu, sledovať správny pomer veľkosti a ladenia farieb.

Materiál a nástroje

Drievka, handričky, škatuľky, korok vyfúkané vajíčka, bužírka, papier, špagáty, nite, slama, listy, šišky, šupiny zo šišíek, konáriky zo stromov, ryža, plody slnečnice a iné.

Príklady výrobkov

Jednoduché pomôcky, hračky, ozdoby, darčeky, jednoduché počítadlá pre nižšie ročníky.

Modelovanie

Praktické činnosti:

Modelovací materiál miesiť, valkať, stláčať, pridávať, odoberať, ohýbať, deliť na časti, sušiť, variť (modulit), používať formičky. Poznávať vlastnosti rôznych modelovacích materiálov a porovnávať rozdiely medzi nimi.

Materiál a nástroje

Modelovací materiál - hlina, modulit, prípadne dentacryl. Podložka na prácu s modelovacím materiálom, špachtľa, modelovacie očko, nôž, navlhčovač, miska s vodou, varič, formičky.

Príklady výrobkov

Námety na modelovanie vyberať z učiva ostatných predmetov. Námety z prírody - listy, huby, ovocie.

Drobné úžitkové predmety - stojan na špáradlá z modulitu, vázička a iné.

Práce s papierom

Praktické činnosti:

Vytrhávať podľa jednoduchého predkresleného vzoru. Vytrhávané obrazce nalepovať. Vystrihovať podľa predkresleného jednoduchého vzoru, vystrihnuté obrazce nalepovať. Zostavovať viacfarebné vzory. Používať lepiaci papier. Natrieť papier lepidlom a nalepovať. Papier a tenký kartón prekladať, skladať, stláčať, merať, strihať, rezať.

V praktických činnostiach sa oboznamovať s vlastnosťami papiera a kartónu - hrúbka, akosť povrchu, pevnosť, pružnosť, vplyv vody, nasiakavosť. Porovnať spôsoby spracovania papiera a kartónu. Poznávať rôzne druhy papiera a zostaviť si z nich zbierku.

Materiál a nástroje

Rozličné druhy papiera a kartónu. Nôž na rezanie papiera, knihársky nôž, nožnice, ihla, ceruzka, meradlo, pravítko, zošívacia, štetec na lepidlo, lepidlo, navlhčovač, dutý priebojník, trojuholník. Poznávať ich účel a vlastnosti, pomenovať ich časti.

Príklady výrobkov

Pomôcky, potreby (napr. obal na knihy, záložka do knihy, obálka), hračky, hry (napr. búchačka, lietadlo, loďka, čiapka, pohárik lastovička, vrtuľka, papierové masky na detský karneval), ozdoby (vianočné ozdoby, reťaz na vianočný stromček).

Montážne a demontážne práce

Praktické činnosti:

Zostavovať jednoduché modely z konštrukčnej stavebnice, napr. vyrobenej z plastu (spájať súčiastky pomocou matic a skrutiek, rôznych typov pásov, spojovacích dosiek) a z kartónových stavebnicových častí (rozlišovať modely).

Oboznámiť sa s jednotlivými súčastami stavebnice a s predlohami. Učiť žiakov používať správne názvy nástrojov a stavebnice.

Materiál a nástroje

Konštrukčné stavebnice z plastov, stavebnicové časti z kartónu. Skrutkovač, maticový kľúč, držiak, ceruzka, pravítko, nôž, nožnice, štetec na lepidlo, lepidlo.

Príklady výrobkov

Priestorové modely (napr. poľnohospodárske náradie - vozík, pluh, nábytok, stĺp, veža, stožiar, elektrické vedenie).

PESTOVATELSKÉ PRÁCE (22)

Praktické činnosti:

Ošetrovať izbové rastliny (opakovať a prehľbovať činnosti z predchádzajúcich ročníkov, presádzať). Rozmnožovať izbové rastliny stonkovými a listovými odrezkami (tradeskancia, pelargónia a iné). Porovnávaním zisťovať podmienky pre život rastlín (voda, svetlo, vzduch, teplo, pôda).

Pracovať s kľúčidlom (hrach, obilie, zemiaky). Pestovať trvalky, napr. pivónie, králiky, nevädze (kyprenie, pletie, polievanie). Zbierať liečivé rastliny podľa miestnych podmienok (správne trhanie, sušenie, uskladňovanie).

Pestovať šalát (sejba do debničiek, sadenie, ošetrovanie počas vegetácie, zber). Pestovať hrach, reďkovku, fazuľu.

Náradie a pomôcky

Motyka, hrable, lopatka, kolíky, šnúra, značkovač, krhla (i hadica), nôž, debnička na vysievanie, váza, črepníky, debnička.

PRÁCE V DOMÁCNOSTI A SAMOBSLUHA (23)

Praktické činnosti:

Upevňovať zručnosti z predchádzajúcich ročníkov.

Osobná hygiena.

Prehľbovať zdravotné a hygienické návyky. Oboznámiť sa s významom otužovania, vhodného obliekania podľa ročných období.

Umývať ovocie a zeleninu pred použitím. Baliť desiatu.

Hygiena v domácnosti.

Umývať riad, utierať riad, odkladať riad. Čistiť kovové časti nábytku a bytového zariadenia.

Príprava pokrmov

Nákup najzákladnejších potravín (chlieb, pečivo, mlieko, zemiaky). Naliať mlieko do hrnčeka. Umyť zemiaky.

Šitie

Naučiť sa odmerať niť, navliekať do ihly navliekačom i bez neho, urobiť uzol. Šiť predný steh na páse kartónu, látky, s vyznačenými bodmi a spojnicami. Obnitkovací steh. Porovnať vlastnosti tkaniny a papiera.

Náradie a pomôcky

Riad, potreby na umývanie riadu, prostriedky na čistenie kovových častí nábytku a bytového zariadenia, ihla, niť, navliekač, kartón, tkanina, papier, nožnice, špendlík, náprstok.

TELESNÁ VÝCHOVA

Výchovno-vzdelávacie ciele v povinnej telesnej výchove na osobitnej škole pre telesne postihnutých sledujú dosiahnutie optimálneho telesného a pohybového rozvoja žiakov, t. j. dosiahnutie žiadaného stupňa telesnej zdatnosti, odolnosti a pohybových zručností. U žiakov sa snažíme vypestovať hygienické návyky, dobrý vzťah k pohybu, cvičeniu, k telovýchove a športu v rámci ich obmedzených možností a rešpektovaním ich výrazných individuálnych osobností. Zo zdravotného hľadiska je významná kompenzačná, reedukačná a relaxačná funkcia telesnej výchovy zameraná k zmierňovaniu alebo odstraňovaniu pohybových nedostatkov, nahradzovaniu chýbajúcich zručností inými a k zlepšovaniu celkového fyzického stavu.

Rozvíjanie pohybovej aktivity súvisí s rozvojom poznávacej činnosti, lebo v telesnej výchove zámerne pôsobíme na rozvoj psychických funkcií, ako je vnímanie a pozorovanie, pamäť, pozornosť, fantázia, myslenie a reč.

Pri zachovaní mnohostrannej funkcie vyučovacieho predmetu telesná výchova odporúčame citlivý prístup k výkonnostnému chápaniu jeho procesu, hlavne medziosobnom porovnávaní motorických a fyzických výkonov žiakov. V týchto intenciách súčasne odporúčame podriadiť motorické, ale predovšetkým fyzické výkony, ako cieľové kategórie. Emocionalite, t. j. pre radosť z pohybu, spolupatričnosti.

Ciele telesnej výchovy

- a) Cieľom je pozitívne ovplyvniť telesný vývoj a správne držanie tela.
- b) Zvýšiť úroveň základných pohybových schopností (vytrvalostných, silových, rýchlostných, obratnostných, flexibilných), individuálnej výkonnosti, telesnej zdatnosti, a tým upevniť fyzické a duševné zdravie žiakov.
- c) Rozšíriť a zdokonaliť základné lokomočné pohybové zručnosti.
- d) Osvojiť a upevniť všeobecné i špecifické hygienické návyky.
- e) Osvojiť a upevniť špecifické pohybové zručnosti a návyky v rozsahu základného učiva.
- f) Aktívne osvojiť elementárne poznatky a základnú terminológiu najfrekvencovanejších činností.
- g) Vzbudiť a upevniť záujem, citový vzťah k telesnej výchove a k jej hodnotám.
- h) Efektívne participovať na výchove k humanizmu, tolerantnosti, znášanlivosti, estetickému cíteniu, k zodpovednosti za konanie vo vzťahu k spolužiakom, učiteľom, rodičom, starším, ale tiež vo vzťahu k životnému prostrediu a k prírode.

Komplexy telesných cvičení zameraných na rozcvičovanie, ktoré sú statické a náročné na zapamätanie, odporúčame nahradiť voľne, najmä cvičeniami pri hudbe, alebo inou spontánnou pohybovou činnosťou.

Výučbu plávania v zložitejších podmienkach odporúčame presunúť do vyšších ročníkov.

Vyučovacie hodiny telesnej výchovy odporúčame využívať aj na upevnenie a prehĺbenie učiva s vytváraním priestoru na:

- turistické vychádzky s námetovými hrami,
- vyrovnávacie a kompenzačné, uvoľňovacie cviky, strečing,

- jednoduché posilňovacie cvičenia s ľahkým náčiním prekonávaním hmotnosti vlastného tela a pod., ktoré je možno vykonávať v triede alebo i v inom nezariadenom prostredí.

Vyrovňavacie, uvoľňovacie, kompenzačné, strečingové cvičenia odporúčame zaraďovať pravidelne aj do záverečných častí ostatných vyučovacích hodín telesnej výchovy, čo uľahčí plynulý prechod na prácu ďalších vyučovacích predmetov.

Učebné osnovy sú koncipované na ideálne podmienky školy. V prípade, že škola nevlastní telocvičňu, navrhujeme učebné osnovy upraviť s prihliadnutím na materiálne a regionálne podmienky školy.

Imobilní a ťažko imobilní žiaci vykonávajú vhodné telovýchovné činnosti v sede a premiestňujú sa spôsobom, ktorý je primeraný ich stupňu rozvoja hybnosti, pre ktorý sú vhodné podmienky (lezenie, plazenie) alebo s použitím pomocných prístrojov. Možnosti cvičenia sa určujú na základe lekárskej diagnózy.

Kontraindikované cvičenia pri uvedených diagnózach

<i>diagnóza:</i>	<i>zakázané cviky:</i>
DMO - Hemiparesis Hemiparesis spastica	pri postihnutí dolných končatín skoky, dlhšia chôdza, beh, akrobatické cvičenia a cvičenia na náradí, veľké športové hry
DMO - Paraparesis Paraparesis spastica	skoky, beh, dlhšia chôdza, veľké športové hry, akrobatické cvičenia
DMO - Tetraparesis Tetraparesis spastica Quadruparesis Quadruparesis spastica	akrobatické cvičenia, cvičenia na náradí, beh, dlhšia chôdza, skoky,
DMO - Tri paresis spastica	akrobatické cvičenia, cviky na náradí, pri postihnutí dolných končatín skoky, beh, dlhšia chôdza, veľké športové hry
DMO - Diparesis spastica	pri postihnutí dolných končatín beh, skoky, dlhšia chôdza, veľké športové hry, akrobatické cvičenia
DMO - Extrapyramídová forma	akrobatické cvičenia, skoky, vôľové a silové cvičenia
DMO - Hypotonická forma	beh, dlhšia chôdza, skoky, vôľové a silové cvičenia
DMO - Bilat. neocerebell.	akrobatické cvičenia, skoky, vôľové a silové cvičenia
Vitium cord. cong.	beh, dlhšia chôdza, skoky, akrobatické cvičenia, veľké športové hry, vytrvalostné a namáhavé cviky

Atetosis duplex	akrobatické cvičenia, skoky, vôľové a silové cvičenia
St. post. oper. ektopiam vecicae urinae	preliezanie, podliezanie, skoky, preskoky
Inkontinentia alvi et urinae	preliezanie, podliezanie, skoky, preskoky
Arthropatia art. cubiti bilat.	akrobatické cvičenia, veľké kolektívne hry s použitím horných končatín
Kyphosis thoracalis	skoky, preskoky s tvrdým doskokom a možnosťou úrazu chrbtice, akrobatické cvičenia, predklony, záklony, úklony, cviky vo vise
Kyphoskoliosis thoracalis	skoky, preskoky, beh, kolektívne hry s možnosťou úrazu chrbtice, akrobatické cvičenia, predklony, záklony, cviky vo vise
Ploché nohy	dlhá chôdza, beh, poklus, skoky, ľudové tance
Scoliosis thoracalis sinisstroconvexa et lumbalis dextroconvexa	akrobatické cvičenia, skoky, preskoky, hry s možnosťou úrazu chrbtice
Epilepsia	skoky, akrobatické cvičenia, plávanie, všetky cviky s väčšou námahou
St. post. meningoencephalitim	bez obmedzenia
Perinatálna encephalitis	bez obmedzenia
Osteochondroplasia bilat.	skoky, beh, veľké športové hry, akrobatické cvičenia
Aplasio radii	bez obmedzenia s použitím zdravých končatín
Hydrocephalus int. stac.	predklony, úklony, záklony, skoky, preskoky na švihadle, akrobatické cvičenia, plávanie, zmeny polohy
St. post. contusio cerebri	bez obmedzenia

St. post. meningidem	bez obmedzenia
Monoparesis super. plexus brach. traumatica	šetrenie, prípadne vyradenie z cvičenia postihnutej končatiny
M. Down	skoky, preskoky, beh
St. post. l. c. c.	obmedziť všetky cviky, ktoré zaťažujú bedrové kĺby (skoky, behy, preskoky)
Laesio parenchimatosa hepatitis (cirhosis)	oslobodiť od Tv
Splenomegalia - :M. Bandi	oslobodiť od Tv
Varices oesophagi	oslobodiť od Tv

1. - 2. ročník

(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom telesnej výchovy v 1. a 2. ročníku na OŠ pre telesne postihnutých je poskytnúť čo najviac pohybových podnetov, sústavne rozvíjať ich prirodzenú pohyblivosť a špeciálnymi prostriedkami dosiahnuť ich optimálny telesný a pohybový rozvoj. Pri pohybových činnostiach upevňovať základné hygienické návyky, formovať kladné postoje k pohybovej aktivite v škole i mimo nej a postupne viesť žiakov k dodržiavaniu zásad bezpečnosti pri cvičení.

Prehľad učiva

I. Poradové cvičenia

Cieľ: Pasívne osvojenie základných povelov a poradových cvikov. Dodržiavanie pracovnej disciplíny a zásad organizácie práce.

- Základný postoj - Pozor! - pohov!
Nástupy do radu. Rozchod.
- Nástup družstva do radu a do zástupu.

II. Kondičné cvičenia

Cieľ: Rozvíjanie obratnosti, rýchlosti a dynamickej sily s využívaním behu, skokov, prekonávaním prekážok, prenášaním ľahkých predmetov. Sústavné rozvíjanie všeobecnej vytrvalosti prostredníctvom behu.

Beh

- Nácvik správneho behu a dýchania pri behu.

- Rýchly beh do 20 m po priamej alebo slalomovej dráhe s predbiehaním a preskakovaním nízkych prekážok.
- Beh na vytrvalosť 1 - 2 min.
- Beh striedavý 1 - 2 minúty (i v teréne).

Cvičenia s dlhým švihadlom

- Podliezanie a prekračovanie napnutého švihadla.
- Podbiehanie krúžiaceho švihadla.

Cvičenie s plnou loptou 1 - 1,5 kg

- Nosenie, prenášanie, gúľanie a podávanie na mieste i v pohybe.

Cvičenie s využitím lavičky

- Cvičenie rovnováhy a celkovej obratnosti.
- Chôdza, beh, lezenie so sprievodnými pohybmi rúk a nôh, so zmenami postojov a polôh i s nosením ľahkého predmetu.
- Výskoky, zoskoky jednož i znožmo.
- Vystupovanie, vyliezanie a vybiehanie na šikmo zavesenú lavičku (sklon asi 30°) s obmenami.

Cvičenie na rebrinách

- Vystupovanie a zostupovanie, vyliezanie a zliezanie.

Cvičenie s použitím debny ako prekážky

- Preliezanie, prebiehanie a prekračovanie jednotlivých dielov debny.
- Vystupovanie a výskoky na debnu z 1 až 2 dielov a zoskoky na pružnú podložku.

Jazda na trojkolke - trojkolesovom bicykli

- Nácvičenie pedálovania
- Cvičenie rýchlosti

III. Prípravné cvičenia

Cieľ: Osvojenie a zdokonaľovanie základov techniky pohybových činností, rozvíjania prirodzenej pohyblivosti a obratnosti, osvojovanie estetického pohybového prejavu, vytváranie predpokladov k správne držaniu tela a predchádzanie funkčným nedostatkom pohybového systému.

Prostné cvičenia zamerané na rozvíjanie pohybovej koordinácie a techniky pohybu, na pretiahnutie a posilnenie svalových skupín a udržanie pohybového rozsahu v chrbtici a kĺboch.

IV. Rytmická gymnastika a tanec

Cieľ: Zdokonalenie estetického pohybového prejavu a rytmického cítenia vo vzťahu k priestoru a vzťahu.

- Rytmizovaná chôdza a beh.
- Rytmizácia jednoduchých pohybov rúk, nôh i trupu podľa riekaniak, piesní a hudobného sprievodu.
- Prísuný krok, poskočný krok, cval stranou.

- Jednoduché pohybové vyjadrenie hudobných pojmov: ticho - silno, pomaly - rýchlo, nízko - vysoko.

V. Akrobacie

Cieľ: Osvojovanie zmyslu pre priestorovú orientáciu a rovnováhu.

- Pohotové zmeny postojov a polôh. Stoj zo sedu, drepu, kľaku a ľahu za pomoci rúk a opačné cviky zo stoja.
- Plynulé prevaly (váľanie sudov).
- Kolíska na chrbte.
- Jednoduché cviky v sede, v kľaku a v ľahu.
- Cvičenie rovnováhy na zemi a na primerane zvýšených polohách.

VI. Atletika

Cieľ: Rozvíjanie základných pohybových schopností, rýchlostí, vytrvalosti, dynamickej sily prostredníctvom behu, skoku a hodů.

- Rýchly beh na 30 m.
- Skok do diaľky z miesta s odrazom znožmo a z rozbehu.
- Hod loptičkou horným oblúkom na diaľku a na cieľ.

VII. Základné činnosti športových hier

Cieľ: Osvojovanie techniky základných herných zručností jednotlivca. Formovanie kolektívnych vzťahov a kladných vlastností jednotlivca.

- Nadhadzovanie a chytanie lopty na mieste i v chôdzi.
- Dribling na mieste.
- Podávanie lopty.
- Prihrávka obojruč trčením.
- Vrchná prihrávka jednoruč.
- Vrchné chytenie obojruč.

VIII. Drobné pohybové hry

Cieľ: Zdokonaľovanie lokomočných a herných zručností, rozvíjanie pohybových schopností, najmä obratnosti, rýchlosti a vytrvalosti. Predplavecká výchova - osvojenie základných plaveckých pohybových zručností.

- Loptové hry zamerané na hádzanie, chytanie a gúľanie.
- Naháňačky s možnosťou zachrániť sa pred naháňačom vykonaním určitej úlohy (napr. drep, chyť sa určitého predmetu a pod.).
- Prípravné hry na zoznámenie s vodou.
- Splývanie v oboch polohách.
- Nácvičenie jedného spôsobu.

3. ročník
(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Výchovno-vzdelávacie ciele

Cieľom telesnej výchovy v 3. ročníku osobitnej školy pre telesne postihnutých je poskytovať žiakom čo najviac pohybových podnetov, podporovať a sústavne rozvíjať záujem o pohybovú aktivitu, pestovať v nich hygienické návyky a kladný vzťah k pohybu, k cvičeniu a športu. Špeciálnymi telovýchovnými prostriedkami vhodnými formami a metódami sústavne rozvíjať telesnú zdatnosť a pohybovú výkonnosť žiakov.

Prehľad učiva

I. Poradové cvičenia

Cieľ: Uplatňovanie osvojených základných povelov, určených poradových cvikov a vedenie žiakov k ich samostatnému plneniu.

- Upevnenie pasívne osvojených základných povelov z nižších ročníkov.
- Nástup družstva do radu, dvojradu, zástupu a dvojstupu.
- Obraty na mieste.
- Pochod podľa hudby, pochod so spevom.

II. Kondičné cvičenia

Cieľ: Intenzívne rozvíjanie všeobecnej vytrvalosti prostredníctvom behu a ďalších pohybových činností, rozvíjanie obratnosti, rýchlosti a dynamickej sily.

Cvičenia s využitím behu

- Rýchly beh do 30 m po priamej alebo slalomovej dráhe so zmenami smeru s predbiehaním a preskakovaním nízkych prekážok.
- Vytrvalostný beh postupne až do 2 minút podľa možnosti žiakov.
- Beh vzad, cval stranou.

Cvičenia s krátkym švihadlom

- Preťahovanie vo dvojiciach.

Cvičenie s dlhým švihadlom

- Podliezanie krúžiaceho švihadla.

Cvičenie s využitím lana

- Preťahovanie družstiev uchopením lana z rôznych polôh.

Cvičenie s plnou loptou 1 - 2 kg

- Nosenie, prenášanie, gúľanie a podávanie na mieste i v pohybe.
- Súťaživé štafety.

Cvičenie s využitím lavičky

- Precvičovanie osvojených pohybových zručností a ich ďalší rozvoj na doske i kladinke lavičky (sklon lavičky približne 45°).
- Dvíhanie a nosenie lavičky.

Cvičenia na rebrinách

- Precvičovanie osvojených pohybových zručností z nižších ročníkov.
- Zoskoky z 1. až 2. priečky na pružnú podložku.

Cvičenie s použitím debny ako prekážky

- Vystupovanie a výskoky na debnu a zoskoky na pružnú podložku, podľa možnosti žiakov.
- Preliezanie, prebiehanie a preskakovanie (prekračovanie) jednotlivých dielov debni, podľa možnosti žiakov.

Cvičenia na rebríku

- Vystupovanie, zostupovanie, vyliezanie a zliezanie na zvislom a šikmom rebríku.

Jazda na bicykli

- Nácvičenie pedálovania.
- Cvičenie rovnováhy.

III. Prípravné cvičenia

Cieľ: Osvojovanie a zdokonaľovanie základov techniky pohybových činností, rozvíjanie prirodzenej pohyblivosti a obratnosti, osvojovanie estetického pohybového prejavu, vytváranie predpokladov k správnej držaniu tela a predchádzanie funkčným nedostatkom pohybového systému.

Prostné cvičenie jednotlivca zamerané na rozvíjanie základnej pohybovej koordinácie a techniky pohybu, na posilnenie a pretiahnutie svalových skupín, na zväčšovanie rozsahu pohybu v kĺboch a chrbtici.

Prípravné cvičenia jednotlivca s náradím, napr. tyčou, činkami atď.

IV. Rytmická gymnastika a tanec

Cieľ: Uplatňovanie estetického pohybového prejavu a rytmického cítenia vo vzťahu k priestoru a času. Schopnosť jednoduchej pohybovej improvizácie.

- Rytmizovaná chôdza, beh s využitím priestoru a zmenami v tempe.
- Prísuný krok so zmenami v tempe.
- Využitie nacvičených tanečných prvkov miestnych ľudových tancov.
- Polkový krok.
- Pohybová improvizácia na hudobnú alebo rytmickú predlohu.

V. Akrobacie

Cieľ: Rozvíjanie špeciálnej obratnosti a osvojovanie prípravných cvičení na akrobaciu.

- Opakované kmity vo vzpore stojmo - vzpriam a kmity zákonom.
- Stoj, ruky v bok - opakované skoky znožmo striedať s poskokmi.

- Sed a stoj bez pomoci paží.
- Sed - ľah - sed - stoj aj s pomocou paží.

VI. Atletika

Cieľ: Prehľbovanie a zdokonaľovanie základov techniky pohybových zručností. Rozvíjanie základných pohybových schopností, najmä rýchlosti, vytrvalosti, pohybovej sily a obratnosti.

- Rýchly beh na 30 m s preskakovaním nízkych (20 cm) pravidelne rozostavaných prekážok, podľa možnosti žiakov.
- Vytrvalostný beh do 2 minút, podľa možnosti žiakov.
- Skok do diaľky z miesta.
- Skok do diaľky skrčmo z rozbehu.
- Hod loptičkou do diaľky a na cieľ.

VII. Základné činnosti športových hier

Cieľ: Zdokonaľovanie základných herných zručností s loptou a ich uplatňovanie pri hre so zjednodušenými pravidlami.

- Precvičovanie osvojených pohybových zručností z nižších ročníkov v zmenených, náročnejších podmienkach.
- Podávanie lopty na mieste i v pohybe.
- Dribling v stoji a v pohybe pravou i ľavou rukou, podľa možnosti žiakov.
- Prihrávka obojruč trčením na mieste v dvojiciach alebo proti stene.
- Odbitie lopty obojruč o zem na mieste a prihrávka obojruč trčením v dvojiciach.
- Nadhodenie lopty a prihrávka obojruč trčením v dvojiciach.
- Prihrávka jednoruč, obojruč trčením v pohybe.

VIII. Drobné pohybové hry

Cieľ: Zdokonaľovanie lokomočných a špecifických herných zručností uplatňovaných v jednotlivých tematických celkoch, rozvíjanie pohybových schopností, najmä rýchlosti, obratnosti a vytrvalosti.

IX. Plávanie

Cieľ: Osvojenie plaveckých pohybových zručností.

- Orientácia a potápanie vo vode.
- Splývanie na mieste i v pohybe v oboch polohách.
- Dýchanie do vody v kľude i v pohybe.
- Nácvičenie jedného plaveckého spôsobu s cieľom preplávať 10 - 25 m.

X. Turistika

Cieľ: Rozšírenie a zdokonalenie lokomočných cvičení (chôdza, beh, lezenie, skoky, hádzanie). Formovanie kladného vzťahu k aktívnej ochrane prírody.

- Chôdza a beh v teréne k cieľu vzdialenému 20 m. Prekonávanie terénnych prekážok. Vybíhanie a zbiehanie krátkeho svahu. Preliezanie a podliezanie prekážky. Cvičenie rovnováhy na prírodných prekážkach. Dvíhanie a nosenie ľahkých predmetov.

- Hádzanie, vrhanie predmetu do diaľky, do výšky, na cieľ. Preťahovanie vo dvojiciach a pretláčanie v skupinách.
- Ošetrovanie povrchových poranení.
- Prenášanie ranených.
- Základné spôsoby orientácie v prírode.

Ustanovenia pre školy bez telovýchovného zariadenia

Školy, ktoré nemajú vlastné telovýchovné zariadenia a nemajú ani možnosť prenajímať si telovýchovné zariadenia od iných organizácií, vytvárajú čo najpriaznivejšie materiálne a organizačné podmienky na spontánne telesné cvičenia v areáli školy, predovšetkým budovaním vlastných ihrísk s jednoduchým vybavením. Využívajú tiež zriadené areály zdravia, prípadne sa podieľajú na ich zriaďovaní.

Len za celkom nepriaznivého počasia možno cvičiť v triede, kde je ale potrebné vo zvýšenej miere dbať na bezpečnosť a hygienu.

Učebné pomôcky

Náčinie

Obruče, drevené kocky, stuhy, krátke palice, krátke švihadlá, gumové loptičky, ľahké lopty, plné lopty 1 - 2 kg, kriketové loptičky, činky 0,5 kg, krátke švihadlo, dlhé švihadlo, lano na preťahovanie, drobné posilovače.

Náradie

Lavičky, žinenky, plstený behúň, rebriny, debny.

Vyučovacie pomôcky

Súbor pomôcok pre rytmickú gymnastiku: bubienok s paličkou, drevené paličky, chrastítka, magnetofón, CD prehrávač. Meracie pásmo, píšťalka, pumpička, váha, lekárnička s vybavením pre prvú pomoc.

DOROZUMIEVACIE ZRUČNOSTI

Cieľom predmetu *dorozumievacie zručnosti* je pripraviť žiakov osobitnej školy pre telesne postihnutých, aby sa z hľadiska svojich možností vedeli čo najlepšie ústne a písomne vyjadrovať, získavať informácie od iných ľudí priamo alebo pomocou rôznych oznamovacích prostriedkov. V predmete dorozumievacie zručnosti nachádzame možnosti nielen k odstráneniu porúch komunikačného charakteru a získavaniu dorozumievacích zručností, ale aj priestor na utváranie a formovanie osobnosti telesne postihnutého dieťaťa, ktoré je späté s prejavom dorozumievania.

Obsahom predmetu dorozumievacie zručnosti je:

- logopedická starostlivosť - výchova reči (nácvik správnej výslovnosti jednotlivých hlások)
- špeciálny výcvik čítania (čítanie, počúvanie nahrávok hovorenej reči - rozprávky, reprodukcia)
- špeciálny výcvik písania, písanie na stroji a na PC

Logopedické cvičenia sú zamerané na výchovu správnej reči, na odstránenie rečových porúch, prípadne na vypracovanie alternatívnych metód náhradnej symboliky, ak orálna reč je nerealizovateľná, najmä u detí postihnutých detskou mozgovou obrnou.

Špeciálny výcvik čítania je zameraný na odstraňovanie špecifických ťažkostí pri čítaní rôznej etiológie, vrátane dyslexii a porúch jednotlivých analyzátorov (zrakového, sluchového, kinesteticko-motorického), ktoré sa na čítaní podieľajú.

Špeciálny výcvik písania - sa zameriava na výučbu písania pri jednotlivých telesných defektoch (postihnutých horných končatín). Na odstraňovanie špecifických ťažkostí pri písaní, vrátane dysgrafie a dysortografie.

Výcvik písania strojom a na PC je vhodným prostriedkom pre koordináciu pohybov obidvoch horných končatín, pri náhradnej forme písania s ťažko postihnutými žiakmi, ktorí sa nemôžu naučiť písať, pre závažné poruchy hybnosti, aj pri špecifických poruchách.

Žiaci sa začleňujú do špeciálno-pedagogickej starostlivosti na základe zistených dorozumievacích ťažkostí. Podkladom sú učiteľove postrehy, psychologické a lekárske vyšetrenia a depistáž. Obsah činnosti sa realizuje individuálne i skupinovo adekvátne podľa charakteru porúch dorozumievania.

Výsledky dosiahnuté na hodinách dorozumievacích zručností sa majú zdokonaľovať v celom vyučovaní, najmä na hodinách slovenského jazyka.

Dorozumievacie zručnosti (2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

Postupy pri plnení cieľov a úloh predmetu DZ.

Depistáž žiakov: Záznam obsahujúci meno, priezvisko a nacionálne dieťaťa, diagnózu, rečové poruchy a poruchy špecificko-komunikačné.

Dokumentácia žiaka - záznam obsahujúci depistáž a evidenciu zlepšenia po cvičeniach v určitých intervaloch (vhodná aj kartotéka na PC - program *Speech Viewer II*).

Plán činnosti vychádza z komplexnej diagnostiky s individuálnou kombináciou cvičení zameraných na logopedické cvičenia, špeciálny výcvik čítania, špeciálny výcvik písania, písanie na písacom stroji alebo na PC.

Individuálny program je vypracovaný podľa charakteru komunikatívnych problémov a porúch. Počas roka sa dopĺňajú podľa potrieb.

Logopedické cvičenia, výchova reči

Výchova reči - Odstraňovanie porúch hovorovej reči v spolupráci s logopédom v nadväznosti v cvičeniach podľa potreby a to kolektívne v skupinách, ale aj individuálne. Rozširovanie slovnej zásoby. Kvalitné ústne vyjadrovanie, ťažšie vysloviteľné slová. Náprave reči predchádza kombinácia základných cvičení

- rytmické
- dychové
- fonačné
- artikulačné

(Náročnejšie cvičenia sú rozpracované v metodických príručkách).

Rytmické cvičenia

Začíname tleskaním, plieskaním, dupkaním, napodobňovaním rôznych zvukov (rušeň, šijací stroj, kvapkanie vody, kukučka, d'ateľ, zatĺkanie klinčov a i.).

Hra na ozvenu

Deti vytvárajú vlastné rytmy v piesňach, v skladbách s použitím Orffovho inštrumentária.

Dychové cvičenia

Sú dôležitým článkom pri nácviku reči, čítaní a vokálnych činnostiach. Náplň cvičení spočíva v uvedomovaní si dýchania, v hĺbke nádychu, dĺžke výdychu, výdatnosti, v usporiadanom ekonomickom dýchaní.

Cvičenia uskutočňujeme formou hry a v rytme hudobných skladieb.

Cvičenie pre hlboký nádych: vône (voniame vzduch, kvety, privoniavame k rôznym veciam, zisťujeme ich vôňu).

Cvičenia na dĺžku výdychu: (vyfukovanie vody z dlaní, fúkanie do vody pomocou slamky, udržiavanie chumáčikov vaty vo vzduchu, stolný futbal - fúkanie do pingpongovej loptičky do bránky vytvorenej z rúk spoluhráča).

Cvičenia na usporiadané dýchanie (pískanie na píšťalke, flaute a iných dychových nástrojoch, napodobňovanie kukučky, vrabca, sovy - pískaním).

Uvedomenie si dýchania. Dýchanie do ukludňujúcej hudby mierneho tempa, rytmicky v kľudovej polohe. Dychové cvičenia spájame s fonačnými.

Fonačné cvičenia

Fonácia je tvorenie hlasu v hrtane pri výdychovej fáze:

- tvorenie samohlások po nádychu a- e- i- o- u
- nádych spojený s fonáciou ááááá
- nádych spojený s fonáciou ááááééé

- nádyh s fonáciou ááááééééíí
- nádyh s fonáciou ááááééééííóóóóúúúú
- fonácia do tichej hudby - orchestrálna skladba.

Dychové a fonačné cvičenia možno precvičovať na programe PC Speech Viewer II.

Artikulačné cvičenia

V cvičeniach sa zameriavame na nácvik vedomého ovládania svalstva artikulačných orgánov, ktoré sa skladajú z orgánov dutiny ústnej hrtana a dutín nad hrtanom.

Cvičenia uskutočňujeme v rytme jednoduchých skladieb podľa vzoru učiteľa alebo oproti zrkadlu:

- 6 až 8-krát opakovane
- vysúvanie jazyka vpred (von z úst)
- jazyk sa pohybuje v horizontálnej polohe - z ľavého do pravého kútika pier
- jazyk sa pohybuje vo vertikálnej polohe - k nosu a k brade
- oblizovanie pier jazykom obidvoma smermi
- špúlenie pier
- veľký úsmev
- náfuk líc, sfúknutie prstami.

Uvedené cviky obsahuje program FONO "Rozcvička". Pomáha pri rozvíjaní motoriky artikulačných orgánov. Cvičenia sa nemusia predcvičovať - žiaci podľa vzoru na monitore opakujú pohyby hovoriť.

Logopedické cvičenia, výchova reči

Vychádzajú z vyvodzovania jednotlivých hlások, precvičovanie hlások v slovách a upevnenie hlások v reči. Samotnému vyvodzovaniu hlások predchádzajú rytmické, dychové, fonančné a artikulačné cvičenia.

Programy nácviku hlások sú individuálne, odporúčané logopédom, ktorý ustanoví poradie nácviku hlások, ktoré môže byť pri rôznych poruchách rôzne. (Napri. pri palatoláliach - fuňavosti sa nacvičujú hlásky v inom poradí ako u dyslálii).

Všeobecne uznávaný prehľad hlások pri zisťovaní rečových porúch i pri nácviku hlások u dyslálii.

Hlásky	Slová	Vety
a o u e	mama, mame, mamu	My máme mamu. Daj mi med. Jana hája.
i j m	Jana, jeme, ujo, med, my	Jano je jahody. My umývame. Ujo umýva nádoby. Ema má mamu.
ia ie iu	piatok, piatak, biela,	Piatak pije mlieko. On je pionier. To je môj
io ô a	pionier, mlieko, môj kôň, kôl, päta, púpä	kôň. Moja päta. Mlieko je biele. Púpä pije mlieko.
p b	papá, pumpa, Pepo, pije, kúpa, pipa, baba, huby, bubon, bonbóny	Pipa padá. To je pekná pumpa. Baba sa húpe. Máme bubon a bonbóny. Pepo je banány.
f v	fajka, fúka, foto, Vilo, voda, vaňa, havo	Dedo má fajku. Vonku fúka. Vilo pije vodu. Vo vani je voda. Vilo má hava.

t d n	tata, teta, Dana, Tóno, auto, tu-tú, voda, noha, dom, pán, had, komín	Tata a teta idú domov. Dana pije vodu. Tóno má auto. Hana ide pre Danu. Komín dymí.
ť ď ň	ťava, ťuká, teta, ticho, chytí, díva, vidí, niť, pani, vonia, kone, Táňa	Ticho detí. Dedo vidí ťavu. Baník ťahá vozík. Táňa chytí nite. Baník má hodiny. Pani vonia kvetiny. Ďateľ ťuká.
l ľ	lampa, lopta, lúka, Mila, balón, ľaľa, kotúľa, Lola	Mila má balón. Ľaľa lopta. Lola je na lúke. Kotúľa loptu. Vidím lampu.
k g	Anka, káva, kakao, Kata, koník, kuká, kino, kefa, Oľga, gól, guma, Gita, vagón	Anka híka na koníka. Kata pije kávu a kakao. Oľga má gumený balón. Vlak ťahá vagóny. Gól. Gita má gombíky.
h ch	Hana, hojdá, huby, noha, ťahá, hľadá, mucha, chytá, chýba, Michal, chata	Hana hojdá bábu. Hľadáme huby. Bolí ju noha. Michal chytá muchy. Michal chýba. Je v chate.
c s z dz	copy, cumeľ, cena, cibula, Cila, noc, pec, maco, sane, sova, seno, misa, pes, zajac, zima, zuby, nízky, hviezdy, dziny, medza, nevädza	Cila má copy a cumeľ. Pod pecou je lavica. Samo sedí na saniach. Sneh sa sype. Zajac má zuby. Hviezda je vysoko. Na medzi kvitne nevädza. Ej dziny, dziny, dziny, od dzedziny do dzedziny.
č š dž ž	čaj, čučo, čelo, číta, oči, mačka, meč, šaty, šašo, šije, naša, taška, žaba, žije, žena, leží, Jožo, žuje, džavot, džús, džez, džbán	Mamička má zelené oči. Spí a čuší. Naša mama šije šaty. V taške nesie čaj. Žaba žije vo vode. Jožo žuje žuvačku. Žena pije džús. Počúva džez. Džús je v džbáne. Nedžavoc. Daj žuvačku do vačku.
r	rak, ruka, rohy, ryba, rebrík, hora, ráno, trúba, rok, drôt, Peter, Róbert, strom, krk	V rybníku žijú ryby a raky. Róbert ide po rebríku. Peter trúbi. V hore rastú stromy celý rok. Krava má rohy. Rudo drží v ruke drôt.

Pomôcky, ktoré môžeme používať, sú zrkadlo, špachtle, sondy, vibrátor, bzučiak, indikátor hlások, počítačové programy - FONO, LOGO CAT, Speech Viewer II.

Špeciálny výcvik písania

Pri nácviku písania viacnásobne postihnutých žiakov sa učiteľ stretne s rôznymi ťažkosťami, napr. zvýšená unaviteľnosť, pomalšie pracovné tempo, spastické, alebo inak nesprávne držanie písacieho nástroja.

Hodiny dorozumievacích zručností slúžia aj na nácvik používania kompenzačných pomôcok na písanie pri rôznych telesných postihnutiach horných končatín. Na uvoľnenie svalového napätia slúži napr. muzikoterapia, prvky rytmizovaného kreslenia a písania ako i ďalšie uvoľňovacie cviky.

Jedným z možných kompenzačných prostriedkov môže byť počítač. Žiaci sa oboznamujú s rozložením prebratých písmen na klávesnici, s funkciou medzerníka, ovládačom veľkých písmen. Pri ťažkých spastických formách postihnutia je možné využívať špeciálne klávesnice pre spastikov. Nácvik práce s myšou pomáha rozvoju zrakovo-motorickej koordinácie, rozvíja jemnú motoriku.

Cieľom hodiny môže byť taktiež odstraňovanie špecifických ťažkostí pri písaní, nácvik analýzy a syntézy slabiky, slova.

Špeciálny výcvik čítania

Cieľom je odstraňovanie špecifických ťažkostí pri čítaní rôznej etiológie, vrátane dyslexií a porúch jednotlivých analyzátorov, ktoré sa na čítaní podieľajú.

Využívaním rôznych foriem a metód práce (vnímanie detských príbehov v podaní učiteľa, alebo profesionálnych rozprávačov - MG kazety, CD, videofilmy, vysielanie televízie pre deti) sa rozvíja vnímanie hovorenej reči.

Po prečítaní príbehu sa pomocou dramatizácie, prácou s maňuškami, hudobno-pohybovými hrami atď. rozvíja expresívna zložka reči.

Hovorenú alebo čítanú reč žiaka môže učiteľ zaznamenať (magnetofón, špeciálne počítačové programy) a takto viesť žiakov k zlepšeniu intonácie, rytmu reči.